

Sveriges bivänligaste kommun 2021

Rapport

En undersökning bland Sveriges kommuner om arbetet för att gynna vilda bin och andra pollinatörer

Naturskyddsföreningen

Ge oss kraft att förändra
PG 90 1909-2

Den här rapporten sammanställer resultaten från den enkätundersökning som Naturskyddsföreningen skickade ut till alla Sveriges kommuner i februari 2021. Rapporten är en uppföljning på Sveriges bivänligaste kommun 2020, en rapport av Naturskyddsföreningen som gavs ut maj 2020 (korrigerad juli 2020).

Omslagsfoto: GettyImages
Författare: Tove Berg
Projektledare: Jenny Ekman
ISBN: 978-91-558-0232-5

Enkätundersökningen har tagits fram som en del av *Operation: Rädda bina* – Naturskyddsföreningens satsning för att gynna vildbin och andra pollinatörer, med stöd från Postkodlotteriet.

Läs mer på www.raddabina.nu och www.naturkollen.se
Mer information: www.naturskyddsforeningen.se
Naturskyddsföreningen, juni 2021

Innehåll

	Förord	4
1	Sammanfattning och viktiga slutsatser	
2	Varför en enkät om kommunernas arbete för att gynna pollinatörer? Naturskyddsföreningens arbete för att gynna pollinatörer	12
3	Metod: Enkätens upplägg och definitioner av begrepp Ordlista	15
4	Resultat Resultat per delområde Planeringsunderlag Implementering Finansiella medel och dialog med andra aktörer	20 20 22 30
5	Diskussion	
6	Appendix Appendix1: Tack Appendix 2: Enkätfrågorna i sin helhet Appendix 3: Poängsättning per fråga Appendix 4: 2020 års topplista Referenser	39 41 43 45 46

Förord

Läget för de vilda pollinatörerna är allvarligt. Bara i Sverige är en tredjedel av våra cirka 270 vilda biarter på väg att försvinna. Kemiska bekämpningsmedel, ett förändrat landskap och klimatförändringar är några av de faktorer som hotar bina. Det kan i sin tur få allvarliga konsekvenser för den biologiska mångfalden och oss människor. Därför behövs det omfattande insatser för att gynna pollinatörer – och här kan kommunerna göra viktiga insatser. Våren 2020 gjorde Naturskyddsföreningen en enkätundersökning om kommunernas arbete för att gynna pollinatörer. Det utmynnade i en rapport som visade att många kommuner är på god väg i genomförandet av insatser för att gynna pollinatörer. Rapporten visade dock också att det finns mycket kvar att göra och att många kommuner behöver göra mer. I februari 2021 följde vi upp förra årets undersökning och resultat presenteras i den här rapporten. Syftet med rapporten är att följa utvecklingen av kommunernas arbete med att gynna pollinatörer samtidigt som vi vill uppmärksamma dem som har kommit långt och inspirera fler kommuner att genomföra insatser för att gynna pollinatörer.

Det finns goda möjligheter för Sveriges kommuner att skapa bättre förutsättningar och fler livsmiljöer för vildbin och andra pollinatörer. Kommunerna kan använda den egna marken för att bevara och återskapa viktiga livsmiljöer och välja bort kemiska bekämpningsmedel. De kan stödja ekologiskt jordbruk och ställa om skötsel av gräsytor till blommande marker. Kommunerna kan också anta handlingsplaner och mål för att långsiktigt gynna pollinatörer samt etablera samverkan med andra aktörer för att åstadkomma förändring. Genom praktiska insatser och fysisk planering har kommunerna alltså stor rådighet över att skapa förutsättningar för fungerande ekosystem och biologisk mångfald.

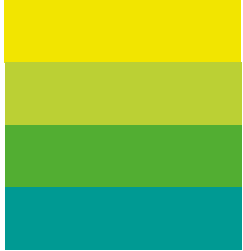
Jämfört med förra året verkar kommunernas arbete med att gynna pollinatörer gå framåt i flera avseenden. Fler kommuner svarar i år att de genomför insatser för att skapa livsmiljöer för pollinatörer, fler kommuner har avsatta medel eller har sökt externa medel för projekt som gynnar pollinatörer och fler har inkluderat dessa frågor i policys och planeringsunderlag. Kunskapen om pollinatörers situation ökar och fler och fler människor engagerar sig och driver på för förändring. Här spelar Naturskyddsföreningen och det lokala arbete som bedrivs i kretsar och länsförbund runt om i landet ofta en viktig roll. Det finns dock mycket kvar att göra och arbetet för att gynna pollinatörer måste

på flera platser få mer fart. Vi hoppas att den här rapporten kan rikta fokus på de områden som behöver extra uppmärksamhet framöver i arbetet för vildbin och andra pollinatörer - och för den biologiska mångfalden.

Naturskyddsföreningen vill rikta ett stort tack till alla de kommuner som tagit sig tid att besvara enkäten. Det har gett oss en bred bild av hur det kommunala arbetet för att gynna pollinatörer utvecklas i Sverige – vad som görs, hur arbetet går framåt och vart fokus behöver riktas. Vår förhoppning är att den här rapporten ska uppmuntra de kommuner som är igång och samtidigt stimulera fler kommuner att plocka upp dessa frågor, för att utveckla sina insatser för pollinatörer och biologisk mångfald. Ytterst handlar det om att bevara naturen, biologisk mångfald, och de nyttor som tillhandahålls oss.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Karin Lexén', with a stylized, flowing script.

Karin Lexén, generalsekreterare

Sammanfattning och viktiga slutsatser

1

Pollinatörer är livsviktiga för oss människor och för den biologiska mångfalden. De är nyckelarter i landbaserade ekosystem och de ekosystemtjänster de bidrar med är en viktig förutsättning för bland annat vår matproduktion. Pollinatörerna hotas dock av mänsklig aktivitet i form av kemiska bekämpningsmedel, klimatförändringar och förändringar i landskapet som resulterar i att deras livsmiljöer försvinner i snabb takt. Den här rapporten syftar till att kartlägga kommunernas arbete för att gynna pollinatörer, och att följa upp hur det arbetet utvecklas. Rapporten är resultatet av enkätundersökningar som Naturskyddsföreningen har genomfört vid två tillfällen, våren 2020 och våren 2021. Naturskyddsföreningen vill med den här rapporten skapa en ökad lokal och nationell uppmärksamhet kring pollinatörer – vilka hoten är och hur kommunerna kan arbeta för att gynna dem. Vidare lyfter vi dessa frågor för att uppmuntra de kommuner som kommit långt i sitt arbete med att gynna pollinatörer och sporra dem som inte kommit igång till att höja sina ambitioner. I rapporten presenteras enkätens resultat för hur kommunerna arbetar för att gynna pollinatörer, både i planering och i praktiska insatser och vilka förändringar som skett det senaste året. Responsen har varit god då hela 70 procent, vilket motsvarar 203 av landets 290 kommuner, har besvarat enkäten.

Att gynna pollinatörer i kommunen handlar om att planera för sammanhängande livsmiljöer och genomföra insatser för att mat och boplatser ska finnas tillgängliga över hela kommunen. Det handlar också om att bedriva kommunens verksamheter på ett sätt som inte missgynnar pollinatörer. Det här är ett arbete som behöver genomföras på ett övergripande och målinriktat sätt och för att göra det behöver kommunen inventera livsmiljöer, kartlägga bristområden samt sätta upp mål och handlingsplaner för hur arbetet ska gå till och vem som ska genomföra det. Det handlar alltså både om att planera för ett övergripande arbete och implementera praktiska åtgärder. I allt högre

utsträckning är det här arbetet på gång i Sveriges kommuner. Fler plockar upp frågor om att gynna pollinatörer, och därigenom biologisk mångfald, på den politiska dagordningen och i det praktiska arbetet. Detta sker inte minst för att kommuninvånare, lokala föreningar och engagerade anställda på kommunernas olika förvaltningar driver på för ett mer omfattande arbete för att gynna pollinatörer

Enkätens poänggivande del mäter tre delområden; planeringsunderlag, praktiska insatser samt avsatta medel och samarbete med andra aktörer. När det kommer till planeringsunderlag handlar det om att planera för pollinatörers livsmiljöer i handlingsplaner och måldokument, för att visa vilket arbete som är politiskt beslutat och därigenom prioriteras. På detta område har vissa förändringar skett sedan förra året. Strax under 40 procent av kommunerna har tagit fram konkreta, politiskt beslutade åtgärds- eller handlingsplaner för hur de ska arbeta för att gynna pollinatörer, vilket innebär en liten ökning sedan förra året. När det gäller mål och strategier visar enkäten på ungefär samma resultat som förra året. Den största skillnaden jämfört med föregående år ses i antalet kommuner som nu behandlar dessa frågor i något av kommunens dokument.

Vad gäller praktiska insatser visade redan förra årets undersökning att mycket var på gång, och i år har ännu fler kommuner börjat genomföra åtgärder som gynnar pollinatörer. 145 kommuner har börjat ställa om gräsmattor till ängar och 150 kommuner planterar pollinatörsvänliga växter i kommunala planteringar. Här ser vi en ökning på bägge områdena jämfört med förra året. Dessutom är det i år 60 procent av kommunerna som anger att de arbetar aktivt med slåtter av ängar i kommunen, jämfört med 51 procent förra året. Det innebär att andelen blommande marker som upprätthålls och bevaras som viktiga livsmiljöer har ökat, samtidigt som mer livsmiljöer skapas. De praktiska insatserna handlar också om att planera för en sammanhängande grön in-

frastruktur i kommunen och stötta lantbrukare till att ställa om till ekologiskt lantbruk. I år svarar fler kommuner att de redan har, eller håller på att fasa ut användandet av kemiska bekämpningsmedel i kommunens förvaltning.

Till sist undersöker enkäten huruvida kommunerna har etablerade samarbeten med andra aktörer och om det finns särskilt avsatta medel för att arbeta med frågor om att gynna pollinatörer. Riktade medel är ofta en förutsättning för att genomföra åtgärder och underlättar möjligheterna att bedriva ett ambitiöst arbete. Att samarbeta med andra aktörer kan både vara ett sätt att utbyta och sprida kunskap, och få till en bredare samverkan för att gynna pollinatörer. När det gäller samarbetet utmärker sig vissa kommuner med etablerade samarbeten med flera aktörer, medan det i andra fall finns mycket kvar att göra. Vad gäller avsatta medel har stora positiva förändringar skett sedan 2020 – antalet interna budgetar för att arbeta med pollinatörer har stigit, men framförallt har andelen kommuner som sökt externt projektstöd ökat avsevärt.

Avslutningsvis, arbetet för att gynna pollinatörer är viktigt i hela landet. Även om populationen och artvariationen av vildbin inte är lika stor i alla kommuner så behövs insatser för att gynna även andra pollinatörer, såsom insekter, fjärilar, skalbaggar och blomflugor. Vilka faktorer som utgör främsta hotet kan skilja sig åt mellan olika geografiska områden, från ett intensifierat jordbruk där livsmiljöer försvinner, till förändrade markegenskaper till följd av klimatförändringar (Naturvårdsverket, 2020a). Pollinatörer finns över hela landet och kommunernas arbete för att gynna dem är viktigt överallt. Det finns fortfarande en del kommuner som inte har något arbete för att gynna pollinatörer, och här är det extra viktigt att öka medvetenheten, kartlägga vilka behov som är mest akuta, och bevara och restaurera viktiga livsmiljöer. Med denna rapport vill Naturskyddsföreningen bidra till en helhetsbild av hur kommunerna ligger till i arbetet med att gynna pollinatörer. Vi hoppas att det också kan uppmuntra och inspirera till ett omfattande och välriktat arbete för att gynna pollinatörer i alla Sveriges kommuner.

Även andra pollinatörer, tex fjärilar, gynnas av åtgärderna

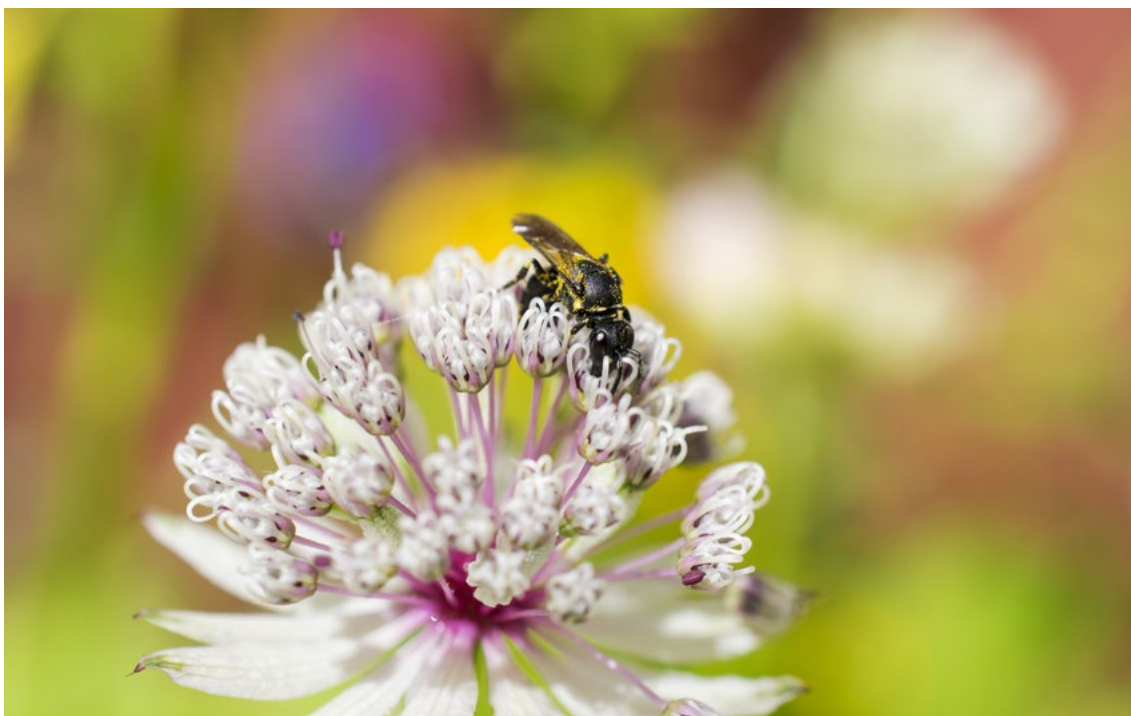

Några exempel på positiva förändringar som årets enkät synliggör:

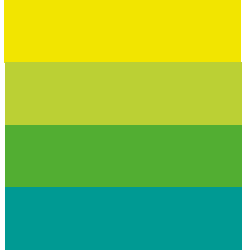
- Andelen kommuner som har sökt externt stöd, exempelvis inom LONA:s pollineringsprojekt, har ökat från 18 till 59 procent.
- Andelen kommuner som har avsatta medel för att gynna pollinatörer, har ökat från 43 till 57 procent (en ökning med 26 kommuner jämfört med 2020).
- Andelen kommuner som arbetar aktivt med slätter av ängar har ökat. I förra årets undersökning arbetade 51 procent av kommunerna aktivt med slätter. I år svarar 60 procent ja på denna fråga.
- Fler kommuner har ett pågående arbete för att ställa om gräsytor till ängsmark. 71 procent (145 kommuner) svarar i år att de börjat omvandla gräsmattor i kommunen till blommande mark, jämfört med 64 procent (136 kommuner) förra året.
- Andelen kommuner som har ett aktivt arbete för att bekämpa invasiva arter har ökat från 68 till 86 procent.

Några exempel på områden dit mer fokus behöver riktas:

- Det är fortfarande bara cirka 25 procent av kommunerna som har mål, strategier eller policys om att gynna vildbin och andra pollinatörer.
- Vad gäller arbetet med grön infrastruktur, visar undersökningen inte på någon förändring sedan förra året. Det är fortfarande bara tolv procent som svarar att de i hög grad planerar för pollinatörers tillgång till sammanhängande grön infrastruktur, och 46 procent som anger att de delvis tar hänsyn till detta.
- Färre kommuner har ett arbete för att utöka andelen ekologisk mat. Från 124 kommuner förra året, har det minskat till 111 kommuner i år. Det motsvarar 58,5 procent år 2020, och 54,5 procent 2021.
- Även när det gäller att stötta lantbrukare till att införa pollinatörsvänliga jordbruksmetoder, svarar i år bara 6 procent (12 kommuner) jämfört med 6 procent (19 kommuner) förra året, att de arbetar för att stötta införandet av ekologiskt jordbruk.

Ängscitronbi

**Varför en enkät om kommunernas
arbete för att gynna pollinatörer?**

2

Läget är allvarligt för bin, fjärilar och andra pollinatörer. Bara i Sverige är 97 biarter, det vill säga ca en tredjedel av alla bi- och humlearter, upptagna på den svenska rödlistan, eftersom de klassas som hotade eller nära hotade (Naturvårdsverket, 2018). Dessa 97 arter inkluderar även 16 arter som inte påträffats på lång tid och därför redan kan vara utdöda i landet (Artdatabanken 2020).

Det är flera faktorer som hotar de vilda pollinatörerna. En är att landskapet förändras. Hävdade marker, det vill säga landskap som sköts med slåtter eller betesdjur, är de mest artrika och samtidigt snabbast försvinnande miljöerna i Sverige – idag finns mindre än två procent kvar av den samlade ängsmark som fanns för cirka 150 år sedan (Lennartsson, Westin, 2019). De vilda pollinatörerna är beroende av de nektar- och pollenrika växter som lever på och kring dessa ängsmarker. I takt med att småjordbruken läggs ner, färre djur betar och de gamla hävdade landskapen växer igen, förlorar många växt- och djurarter

den livsmiljö de är anpassade till. Den brist på passande livsmiljöer och mat som det resulterar i anses vara en av de huvudsakliga orsakerna till den drastiska minskningen av antalet insekter och pollinatörer. Det konventionella jordbrukets ofta smala variation av grödor och växter och användandet av kemiska bekämpningsmedel är andra faktorer som hotar bina. Även klimatförändringar har visats påverka många insektsarter negativt.

Eftersom vi människor är beroende av pollinering som ekosystemtjänst kan en kraftig minskning av pollinatörer innebära allvarliga konsekvenser för vår framtid. Nästan 90 procent av alla blomväxter pollineras av djur, vilket oftast betyder bin och andra insekter. Ungefär en tredjedel av den mat vi människor äter behöver pollineras (Naturvårdsverket, 2020a). Bina spelar därför en central roll både i vår matproduktion och i upprätthållandet av biologisk mångfald. Det behövs därför ett övergripande arbete för att gynna de vilda pollinatörerna. Här spelar kommunernas arbete en viktig roll.

Många solitära bin bygger bo i död ved eller bihotell

Naturskyddsföreningens arbete för att gynna pollinatörer

Naturskyddsföreningen har under många år arbetat för att gynna den biologiska mångfalden kopplad till ängsmarker, uppmärksammat pollinatörernas hotade tillstånd och uppmuntrat till åtgärder för att återskapa deras livsmiljöer. Arbetet för att gynna pollinatörer inriktar sig på fyra områden:

Stötta ekologiskt jordbruk och naturbete.

Det ekologiska jordbruket bidrar till fler bin, humlor och fjärilar än det konventionella. Det beror bland annat på att det ekologiska jordbruket skapar mer blommor och mångfald i landskapet, att giftiga bekämpningsmedel och konstgödsel är förbjudna och att djur får beta mer, vilket gynnar artrikedomen.

Förbud av skadliga bekämpningsmedel.

Användningen av kemiska bekämpningsmedel leder till minskad biologisk mångfald i odlingslandskapet och är en bidragande orsak till den dramatiska minskningen av insekter i världen. Vilda bin är i många fall ännu känsligare för gifter än honungsbin. Att förbjuda användandet av kemiska bekämpningsmedel är därför ett viktigt steg för att minska hoten mot de vilda bina.

Omvandling av grönytor till blommande marker.

Bristen på vilda blommor är en av de största orsakerna till att bin och andra pollinerande insekter minskar. Bortglömda markytor såsom vägkanter och kraftledningsgator upptar en betydande del av Sveriges yta och har stor potential att omvandlas till blommande marker. Många ytor som sköts av kommunen,

såsom gräsytor, kommunala planteringar och parker har också stor potential att förvandlas till blommande marker.

Stötta kommuner till att anta aktionsplaner för att gynna pollinatörer.

Genom att utforma och anta kommunala aktionsplaner tar kommunerna ett övergripande grepp för att skapa fler livsmiljöer för vilda bin och ställa om gräsytor till ängsmark. En kommunal aktionsplan bör också sätta stopp för användning av kemiska bekämpningsmedel – samtidigt som ekologisk mat och naturbete kan främjas genom den offentliga upphandlingen.

Inom projektet Naturkollen och i kampanjen *Operation: Rädda bina*

inspireras privatpersoner, företag, skolor och andra aktörer till insatser som gynnar den biologiska mångfalden. Insatserna sker i samarbete med forskare vid bland annat Lunds universitet, som medverkar i utformningen av aktiviteterna, och använder resultaten i forskning. Många av Naturskyddsföreningens lokala kretsar för dialog med sina respektive kommuner, för att skapa lokal förändring i syfte att gynna pollinatörer. Den här rapporten har framtagits inom ramen för Naturkollen. Naturskyddsföreningen håller också på att starta upp ett projekt – Världens längsta blomsteräng - som riktar in sig på att skapa blommande mark av vägrenar, cykelbanor och andra outnyttjade ytor. Målet är att skapa stora sammanhängande ytor av blommande mark för att gynna pollinatörer och biologisk mångfald i stort. Naturkollen och Världens längsta blomsteräng finansieras av Postkodlotteriet.

Metod: Enkätens upplägg och definitioner av begrepp

3

För att undersöka kommunernas arbete för att gynna pollinatörer har Naturskyddsföreningen utvecklat en webbaserad enkät riktad till alla Sveriges kommuner. Enkäten skickades ut första gången våren 2020, och resultaten från enkäten sammanställdes i rapporten *Sveriges bivänligaste kommun 2020*. Syftet var att kartlägga hur långt kommunerna kommit i sitt arbete med att gynna pollinatörer, samt att uppmärksamma de kommuner som ligger i framkant i arbetet. För att följa upp hur kommunernas arbete med att gynna pollinatörer utvecklas har vi detta år gjort en uppföljning på enkätundersökningen. Målet är att undersöka hur arbetet går framåt och försöka kartlägga vilka framgångsfaktorer, hinder och förutsättningar som kan tänkas finnas för kommunerna i deras arbete. Samtidigt vill vi uppmärksamma de som redan har kommit en bra bit på vägen med syftet att inspirera andra kommuner som inte kommit lika långt.

Enkäten innehåller frågor som rör både planering och praktiska åtgärder. Enkäten består av fyra delområden uppdelat på totalt 16 frågor. Det första området utgörs av fråga 1–3 och handlar om vilket planeringsunderlag som finns i kommunen. Det andra områ-

det utgörs av fråga 4–11 och handlar om nu läget och påbörjade insatser. Det tredje området utgörs av fråga 12–15 och handlar om vilka medel kommunen har för att jobba med dessa frågor och huruvida det förs en dialog med andra aktörer i kommunen kring arbetet med att gynna pollinatörer. Det sista delområdet, fråga 16, handlar om vad som motiverat kommunen att börja arbeta med de här frågorna eller vilka huvudsakliga faktorer som ligger bakom arbetet för att gynna pollinatörer. Fråga 16 är ny för 2021, men är inte poänggivande och påverkar därför inte möjligheten att jämföra resultatet från de två åren (se Appendix 2 för enkäten i sin helhet). Utöver de specifika frågorna gavs även respondenterna möjlighet att lämna kommentarer på hela enkäten och ofta i anslutning till frågorna.

Enkäten skickades ut till landets 290 kommuner i februari 2021. Två påminnelser gick ut via mejl och därefter ringde Naturskyddsföreningen till flera kommuner för att se till att enkäten hamnat hos rätt person. Totalt besvarades enkäten av 203 kommuner, vilket motsvarar 70 procent av Sveriges alla kommuner – en minskning med nio kommuner jämfört med förra årets svarsfrekvens. Ett par kommuner uppgav

Kemiska bekämpningsmedel riskerar att skada bin och deras livsmiljöer

att de hade svårt att hinna med att besvara enkäten, eftersom de i månadsskiftet februari–mars också hade slutdatum för flera rapporter avseende föregående år, ett faktum som kan ha påverkat svarsfrekvensen. Av de som besvarade enkäten i år, deltog 84 procent också 2020. 16 procent av kommunerna var alltså nya för i år. Några kommuner har uppgett att vissa frågor var svåra att besvara på grund av bristande underlag. Andra har även haft svårt att tolka ett par av frågorna. När det har varit tydligt att frågan miss-tolkats har svaret exkluderats från analysen. Det gäller främst svar på fråga 10, som rör andelen ekologisk mat, där ett par kommuner uppgett att de inte vet svaret. Alla deltagande kommuner finns att hitta i Appendix 1.

Ett system har utvecklats som ger poäng för kommunernas insatser baserat på deras svar. Det maximala antalet poäng som kan

nås är 57 poäng. Detta gäller för både 2020 och 2021. Varken poängsättning eller antalet poänggivande frågor har ändrats från förra årets enkät, vilket gör att vi kan jämföra resultaten från de båda åren. De 20 kommuner som fått högst poäng presenteras i de övergripande resultaten i kapitel 3. Där presenteras också vilka kommuner som ligger i topp inom sina respektive kommungrupper, baserat på SKR:s (Sveriges kommuner och regioner) kommungruppsindelning. Poängsättningen har baserats på kommunernas svar och med utgångspunkten att de lämnade uppgifterna är korrekta. Eventuella synpunkter på hur en viss kommun har svarat bör alltså riktas direkt till den berörda kommunen. Resultaten från enkäten analyseras även per delområde under kapitel 3. Enkäten i sin helhet, samt hur frågorna är poängsatta, finns att hitta i Appendix 2 och 3.

Ordlista

Vilda pollinatörer – Bin, humlor, blomflugor, skalbaggar, fjärilar etc. Honungsbin är de enda tama bina i Sverige.

Biologiska värden – Värden som gynnar biologisk mångfald, inklusive ekosystemtjänster som kopplar till sådana värden.

Ekosystemtjänster – Alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering är ett viktigt exempel. Ungefär en tredjedel av den mat vi människor äter är pollinerad av vildbin och andra insekter.

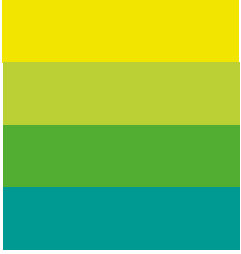
Policy – Riktlinjer för att guida beslut till att uppnå önskade resultat. En skogspolicy är exempelvis en eller flera riktlinjer för hur skogen ska skötas och vilka mål som ska uppnås med skötseln.

Handlings- eller åtgärdsprogram – Ett dokument som tydligare beskriver hur, när och vem som ska utföra åtgärder för ett visst syfte. Ofta politiskt antaget.

Grön infrastruktur – Ett nätverk av livsmiljöer och naturområden som utformas, används och bevaras på ett sätt så att biologisk mångfald ges förutsättningar att bevaras, och viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

Slätter – Slätterängar är en av våra mest artrika miljöer och en viktig livsmiljö för pollinatörer. Slätter avser i denna enkät slätter med uppsamling, eftersom kvarlämnat material gödslar jorden, och därigenom missgynnar tillväxten av örter men gynnar gräsarter.

LONA – Lokala Naturvårdssatsningen; ett statligt bidrag för att främja kommunernas naturvårdsarbete. 2020–2022 finns medel avsatta för projekt som gynnar vilda pollinatörer.

Resultat

4

Flera kommuner har kommit långt i sitt arbete med att gynna pollinatörer, medan andra är precis i startgroparna i att utforma mål, ställa om gräsytor till äng, och lyfta frågor om pollinatörer på den politiska dagordningen och till kommunens invånare. Resultatet av årets enkätundersökning visar att Sollentuna kommun och Helsingborgs stad tillsammans delar på förstaplatsen och har således det mest omfattande arbetet för att gynna pollinatörer (tabell 1). De har angett att de påbörjat eller redan genomfört stora delar av det arbete som enkäten mäter och hamnar på 47 poäng av 57 möjliga. Båda kommunerna har politiskt antagna mål och handlingsplaner för att jobba med dessa frågor. De har också ett pågående arbete med ett flertal praktiska insatser för att gynna pollinatörer. Båda kommunerna arbetar aktivt med slätter av ängar samt planerar för pollinatörers tillgång till grön infrastruktur. Dessutom finns det i båda kommunerna en etablerad samverkan med andra aktörer för att gynna pollinatörer, samt riktad information till kommuninvånarna.

Sollentuna kommun har sedan förra året förbättrat sin placering från femte plats, då med 38 poäng (tabell 1). Arbetet för att gynna pollinatörer har förstärkts bland annat genom ett LONA-projekt som startade våren 2020 och pågår till slutet av 2021, och som går ut på att kartlägga brister i den urbana gröna infrastrukturen i Sollentuna och därefter implementera förstärkningsinsatser för de vilda bina. Kommunen har länge arbetat med ekologiska landskapssamband, men detta projekt syftar till att förbättra spridningssambanden specifikt i den bebyggda miljön i kommunen i syfte att främja biologisk mångfald i hela kommunen. Att skaffa sig ett gediget underlag över var insatser behövs är ett tydligt mål och första steg i projektet. Därefter anläggs boplatser runt om kommunen, genom att bland annat placera ut död ved och bihotell, samt skapa sandytter och sandblottor för marklevande bin.

Tabell 1: Topplista över de kommuner som kommit längst i sitt arbete för att gynna pollinatörer

Poäng	Kommun	Placering
47	Sollentuna kommun (38)	1
47	Helsingborgs stad (51)	1
45	Jönköpings kommun (34)	3
44	Borlänge kommun (37)	4
43	Leksands kommun (36)	5
42	Göteborgs stad (42)	6
42	Upplands Väsby (34)	6
41	Borås stad (23)	8
41	Nyköpings kommun (20)	8
39	Motala kommun (41)	10
37	Linköpings kommun (37)	11
37	Södertälje kommun (35)	11
37	Karlskoga kommun (24)	11
36	Huddinge kommun (32)	14
36	Karlstads kommun	14
35	Järfälla kommun (35)	16
35	Tierps kommun (28)	16
35	Katrineholms kommun (30)	16
35	Nybro kommun (38)	16
34	Malmö stad (31)	20

Kommentar: kommuner som har samma poäng hamnar på samma placering i tabellen. Siffran inom parentes bakom kommunen anger deras poäng från 2020 års undersökning.

Kommunen har också under det senaste året i större skala börjat ställa om gräsytor i parker till att skötas med slätter. Det har alltså länge funnits vilja för att gynna pollinatörer i kommunen, men med hjälp av LONA projektet har kommunen under året kunnat höja ambitionsnivån och ta ett helhetsgrepp om frågor som gynnar pollinatörer.

Helsingborgs stad har också ett övergripande arbete för att gynna pollinatörer, både i planeringsunderlag och i praktiska insatser, och kom på första plats även i förra årets undersökning (appendix 4). Kommunen har politiskt beslutade handlingsplaner för att gynna pollinatörer, och arbetar med ett flertal praktiska insatser för att öka tillgången till livsmiljöer över hela kommunens mark. Bland annat arbetar de aktivt med slätter av ängar på flera platser, och har samarbeten med andra aktörer för att gynna pollinatörer, till exempel bostadsbolag, skolor och golfbanor. Trots det backar Helsingborg stad med fyra poäng jämfört med förra året (Appendix 4). Störst poängskillnad mellan 2020 och 2021 uppvisar åtgärder för att stötta lantbrukare till ett ekologiskt jordbruk. Jämfört med förra året svarar kommunen i år att de arbetar med färre insatser för att stötta lantbrukare till pollinatörsvänliga jordbruksmetoder.

Jönköpings kommun kommer med 45

poäng på en tredjeplats för sitt omfattande arbete, med Borlänge och Leksands kommun tätt bakom på fjärde respektive femte plats. Borås kommun har också tagit ett stort kliv framåt sedan 2020 och gått från 23 till 41 poäng sedan förra året. Bland annat har kommunen köpt en gård med höga naturvärden kopplat till slätterberoende arter med målet att bilda ett reservat. Planer finns också på att skapa en flera kilometer lång park med målet att sammanlänka grön infrastruktur och främja ekosystemtjänster.

Medelvärdet av alla kommuners samlade poäng är högre i år än medelpoängen från förra årets undersökning. Från 15,3 poäng i snitt 2020 (totalpoäng 3251 genom 212 deltagande kommuner) till 18,3 i medelpoäng i år (totalpoäng 3710 genom 203 deltagande kommuner). 16 procent av kommunerna som besvarade enkäten 2021 är dock nya för i år, och ökningen i medelpoäng skulle därför kunna förklaras av att dessa kommuner redan 2020 hade kommit längre i sitt arbete för att gynna pollinatörer, och därmed hade högre poäng. Men även om endast de 170 kommuner som deltagit båda åren räknas in har medelpoängen ökat, från 16,6 till 19,3. Det innebär att det samlade arbetet för att gynna pollinatörer i Sverige har förstärkts under det gångna

Mörk jordhumla och humlebagge

året bland de kommuner som deltagit båda åren. Fler insatser görs i dessa kommuner, vilket resulterar i att bättre förutsättningar för landets pollinatörer har skapats. Men det visar också att de kommuner som gör aktiva insatser för pollinatörer är mer benägna än övriga kommuner att besvara enkäten, vilket utgör en felkälla i resultaten.

Förutsättningarna för att gynna pollinatörer skiljer sig dock åt mellan olika kommuner. Till ytan stora glesbygdskommuner med få invånare kan ha svårare att nå höga poäng i frågor som exempelvis handlar om inventering och kartläggning, eftersom de har en större areal att förvalta men mindre resurser. Ett par mindre kommuner har till exempel påtalat avsaknaden av en kommunekolog eller person med motsvarande roll. Majoriteten av kommunerna som erhåller en hög rankning är exempelvis större städer eller pendlingskommuner nära större städer, vilka generellt har bättre ekonomiska förutsättningar. Det finns dock undantag. Här utmärker sig till exempel Leksands kommun som hamnar högt upp i listan trots att de är

en mindre kommun. De kommer högt upp i topplistan både i år liksom förra året och har dessutom ökat sina insatser och sin ranking avsevärt sedan 2020 års enkät.

För att nyansera analysen och korrigera för dessa skillnader i förutsättningar, rankas kommunerna även uppdelat i sina respektive kommungrupper (tabell 2 Kommunerna är där kategoriserade efter SKR:s (Sveriges Kommuner och Regioner) kommungruppsindelning bestående av grupperna:

- Storstäder
- Pendlingskommuner nära storstäder
- Större städer
- Pendlingskommuner nära större städer
- Lågpendlingskommun nära större stad
- Mindre stad/tätort
- Pendlingskommun nära mindre stad/tätort
- Landsbygdskommun
- Landsbygdskommun med besöksnäring

Tabell 2.

Rankning av kommunernas arbete med att gynna pollinatörer indelat i kommungrupp.

Poängen anges i parentes intill varje kommun. *Kategorin innehåller bara dessa tre kommuner.

Grupp	1:a plats	2:a plats	3:e plats
Storstäder*	Göteborgs stad (42)	Malmö stad (34)	Stockholms stad (33)
Pendlingskommun nära storstad	Sollentuna kommun (47)	Upplands Väsby kommun (42)	Huddinge kommun (36)
Större stad	Helsingborgs stad (47)	Jönköpings kommun (45)	Borlänges kommun (44)
Pendlingskommun nära större stad	Tierps kommun (35)	Knivsta kommun (32)	Kumla kommun (31)
Lågpendlingskommun nära större stad	Motala kommun (39)	Vaggeryds kommun (27)	Finspångs kommun (23)
Mindre stad/tätort	Nyköpings kommun (41)	Karlskoga kommun (37)	Katrineholms kommun (35)
Pendlingskommun nära mindre stad/tätort	Nybro kommun (35)	Olofströms kommun (28)	Ronneby kommun (26)
Landsbygdskommun	Vetlanda kommun (24)	Bollnäs kommun (22)	Årjängs kommun (18)
Landsbygdskommun med besöksnäring	Leksands kommun (43)	Båstads kommun (27)	Sotenäs kommun (14)

Resultat per delområde

För att ge en bild av hur kommunernas arbete för att gynna pollinatörer har utvecklats över tid ligger fokus i det här avsnittet på jämförelsen mellan de båda enkätåren 2020 och 2021. Alla grafer och resultat för 2020 finns att hitta i *Sveriges bivänligaste kommun 2020*.

Planeringsunderlag

Enkätens inledande tre frågor handlar om i vilken utsträckning kommunen har politiskt antagna planerings- och policydokument för att arbeta med frågor för att gynna pollinatörer. De tre frågorna täcker planeringsunderlag på tre nivåer. Att ha (1) politiska mål skapar förutsättningar för att prioritera resurser till insatser som gynnar pollinatörer och att planera för pollinatörers tillgång till sammanhängande livsmiljöer i stad och landsbygd. Om dessa politiska mål dessutom finns formulerade i (2) handlings- eller åtgärdsprogram, där det också finns definierat när och vem som ska utföra arbetet och följa upp målsättningarna, ökar sannolikheten ytterligare för att kommunen genomför praktiska åtgärder för pollinatörer. Oavsett detta är det ett gott tecken och ett steg i rätt riktning att frågor om att gynna pollinatörer tas upp i (3) något av kommunens övriga dokument, även om det inte är politiskt antaget.

21 kommuner, motsvarande 10 procent, har svarat "Ja" på alla frågor under detta delområde och har alltså angett att de har både mål/policys samt åtgärdsprogram som är politiskt antagna och att frågor om att gynna pollinatörer också behandlas i andra av kommundokument. Antalet kommuner som svarat "Ja" på alla tre frågor rörande planeringsunderlag har ökat sedan 2020, från 6,6 till 10 procent. 50 kommuner har svarat "Nej" på alla tre frågor. Cirka 25 procent av kommunerna hanterar inte på något sätt frågor om att gynna vildbin och andra pollinatörer i kommunens dokument. För de kommunerna är det extra vik-

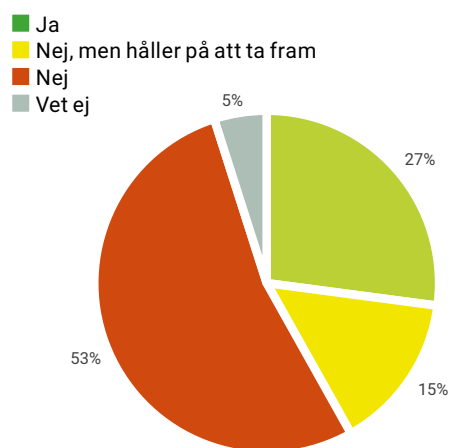
tigt att påbörja arbetet med att integrera pollinatörer och biologisk mångfald tydligare i kommunens målsättningar.

Fråga 1:

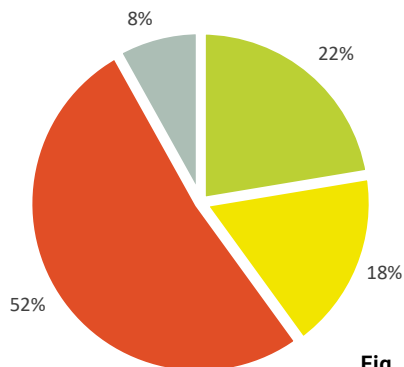
Politiskt antagna mål

2021 saknar drygt hälften av kommunerna politiskt beslutade mål, policys eller strategier om att gynna vildbin och andra pollinatörer (figur 1a), och denna siffra såg ungefär likadan ut när samma fråga ställdes 2020 (figur 1b). Det är alltså ungefär lika många kommuner som fortfarande belyser dessa frågor i kommunala målsättningar och strategier. Andelen kommuner som svarat att de har mål, strategier eller policys rörande dessa frågor har dock ökat, från 22 till 27 procent. Av de 37 kommuner som förra året svarade att de håller på att ta fram mål, policy eller strategier om att gynna pollinatörer, är det nio kommuner som i år svarar att detta nu är genomfört.

Figur 1. Finns mål, policy eller strategier om att gynna vildbin och andra pollinatörer i något eller flera av kommunens politiskt beslutade dokument?

Fig. 1a, 2021

Fig. 1b, 2020

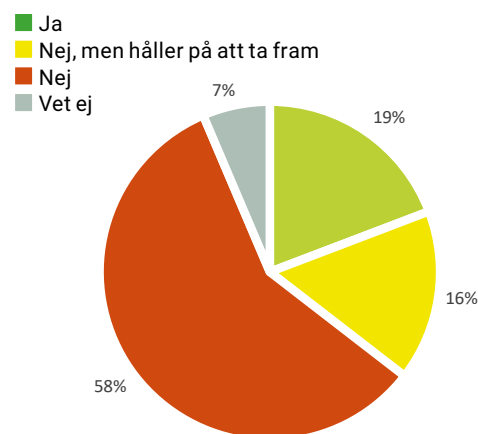
Under den här frågan fanns också möjligheten att bifoga de kommunala dokument där pollineringsfrågan behandlas. Vi har inte granskat eller analyserat dessa dokument, utan frågan ställdes med syftet att se var i kommunens arbete dessa frågor behandlas. Av de dokument som bifogats framgår att det ofta är olika förvaltningar inom kommunerna som arbetar med pollineringsfrågor. Kommunerna har bifogat övergripande naturvårdsplaner, grönplaner och hållbarhetsprogram, men också skötselplaner för kommunala grönytor och övergripande budgetdokument. Det är positivt att frågor om att gynna pollinatörer hanteras av flera förvaltningar. Av de svar som kommit in, och av kommentarer från kommuner, går det dock också att utläsa att dessa frågor saknar en tydlig hemvist i flera kommuner. Det finns en stor risk att detta leder till att frågan hamnar mellan stolar och att insatser för att gynna pollinatörer inte plockas upp av någon förvaltning. I sådana fall är det extra viktigt att formulera handlings- och åtgärdsprogram för att konkretisera arbetet och fastslå vem som har ansvaret att utföra och följa upp insatserna.

Fråga 2: Handlings- eller åtgärdsprogram

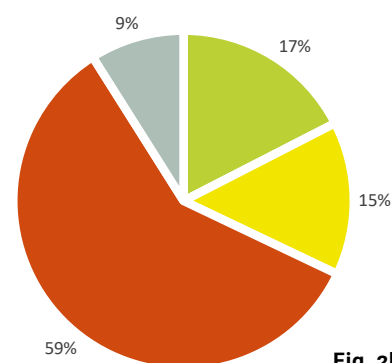
19 procent svarar 2021 att de i kommunen har ett handlings- eller åtgärdsprogram för att gynna pollinatörer (figur 2a), jämfört med 17 procent 2020 (figur 2b). Här har alltså inte några stora förändringar skett under året. Även i detta fall skiljer sig typen av dokument och omfattningen på åtgärder åt. Det spänner från geografiskt specifika projekt där ängar anlagts i naturreservat, till övergripande pollineringsplaner. Vidare hänvisar flera av kommunerna till sin naturvårdsplan eller grönplan vilket indikerar att det inte finns någon separat policy för att gynna pollinatörer. Trots detta är det positivt att dessa 19 procent i någon form har fastställt handlings- och åtgärdsplaner för att gynna vildbin och andra pollinatörer.

Det är också värt att nämna att det i mindre kommuner ibland är möjligt att arbeta med naturvårdsfrågor mer inofficiellt och att vissa därför kan ha ambitiösa åtgärder för att gynna pollinatörer utan att det finns i politiskt antagna dokument. Det bör dock betonas att genom att fatta beslut om handlingsplaner på politisk nivå, ökar möjligheten att styra resurser till dessa insatser, vilket möjliggör ett mer långsiktigt arbete.

Figur 2: Finns handlings- eller åtgärdsprogram för att gynna vildbin och andra pollinatörer i något eller flera av kommunens politiskt beslutade dokument?

Fig. 2a, 2021

Fig. 2b, 2020

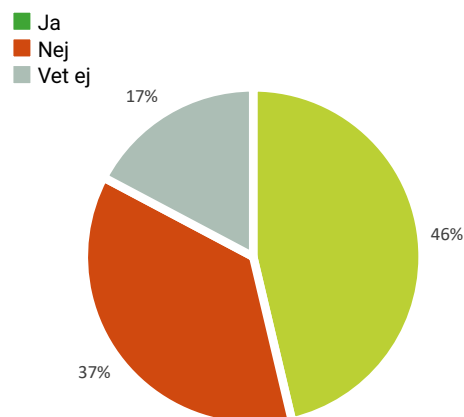
Fråga 3: Övriga dokument

Den sista frågan i det här delområdet syftar till att besvara om man i kommunen inkluderat frågor om att gynna pollinatörer i något annat av kommunens dokument. Här har betydligt fler kommuner svarat "Ja" än i fråga 1 och 2, och antalet har också ökat 2021 jämfört med förra året (figur 3). 46 procent har idag inkluderat frågor om att gynna pollinatörer i något av

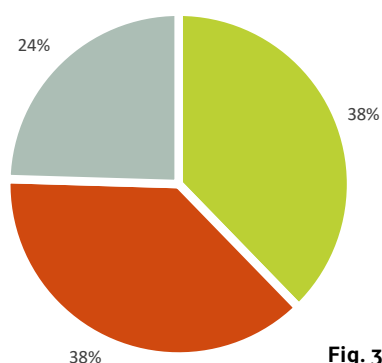

kommunens dokument (figur 3a), vilket är högre än under fjolåret då 38 procent svarade "ja" på frågan (figur 3b). Trots att det inte rör sig om politiskt antagna dokument, är det positivt att dessa frågor i någon form synliggörs inom fler kommuner.

Figur 3: Behandlas frågor om hur kommunen kan gynna pollinatörer i något annat av kommunens dokument, som inte är politiskt antaget?

Fig. 3a, 2021

Fig. 3b, 2020

En positiv, om än marginell, skillnad sedan förra året är också att andelen som svarar "vet ej" har minskat på alla tre ovanstående frågor. Pollinatörernas situation och behovet av insatser för att gynna dem har diskuterats flitigt under de senaste åren. När medvetenheten om pollinatörers betydelse ökar, lyfts frågan också i högre utsträckning inom kommunerna. Att fler personer i år har kunskap om kommunens åtgärdsplaner och målbilder, indikerar att frågan om pollinatörers betydelse har lyfts på fler instanser inom kommunen. Det är en positiv utveckling.

Implementering

Det andra delområdet i enkätundersökningen är brett och berör nuläget och vilka insatser som redan börjat implementeras i kommunen. Det täcker frågorna 4–11 i enkäten. Delområdet behandlar kartläggning av värdefulla livsmiljöer, att tillgodose en sammanhängande grönsstruktur och praktisk skötsel av mark i urbana och agrara miljöer. Här framkommer att kommunerna har kommit olika långt i sitt arbete. Vissa kommuner svarar här att de är igång med nästan alla insatser. De har kartlagt värdefulla livsmiljöer, planerar för gröna stråk och pollinatörers tillgång till grön infrastruktur samt är på god väg att ställa om skötsel av ytor, både i och utanför stadskärnan, till blommande marker och mer pollinatörsvänliga skötselmetoder. Andra kommuner svarar att de i dagsläget inte arbetar med några av dessa insatser.

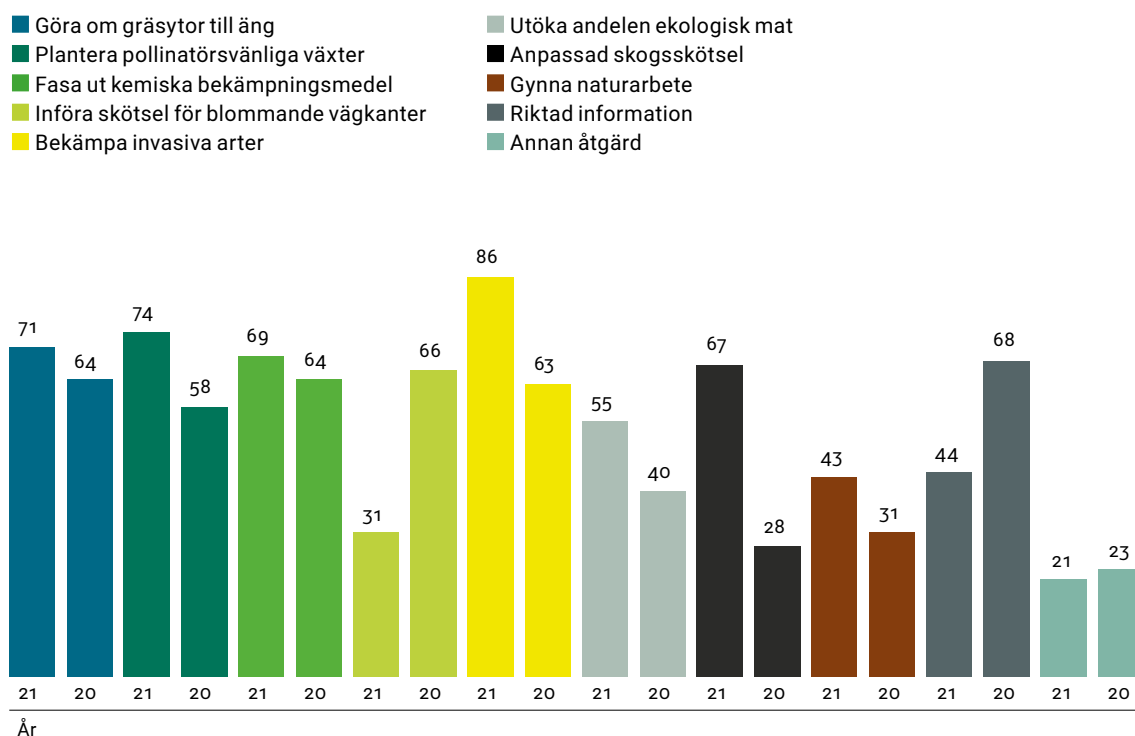
Fråga 4: Påbörjade insatser

Praktiska åtgärder är det som konkret skapar mer livsmiljöer för pollinatörer och minskar deras hotade situation. Det är därför mycket positivt att många kommuner anger att de genomför ett flertal praktiska åtgärder. De insatser som flest kommuner arbetar med idag är att bekämpa invasiva arter, plantera pollinatörsvänliga växter, och ställa om gräsytor till ängsskötsel (figur 4). En stor andel av kommunerna har också ett arbete för att fasa ut kemiska bekämpningsmedel, och åtgärder för en skogsskötsel som gynnar pollinatörer. Hela 86 procent anger exempelvis att de arbetar för att bekämpa invasiva arter, och 71 procent att de börjat ställa om gräsytor till äng. 15 kommuner, motsvarande 7 procent, svarar att de utför alla de åtgärder som listats i frågan. När det kommer till andra åtgärder framträder till exempel utplacering av bihotell och inventering och/eller restaurering av viktiga miljöer såsom sand- eller ängsmarker.

Majoriteten av insatserna som mäts i den här frågan har också ökat sedan förra årets undersökning. Den största ökningen har skett inom anpassad skogsskötsel, där 67 procent anger att de i kommunen redan har börjat genomföra detta, jämfört med 28 procent förra året (figur 4). Även när det kommer till att bekämpa invasiva arter har en stor ökning skett, från 63 procent 2020 till 86 procent i år. Två åtgärder har dock backat ordentligt sedan förra årets undersökning. Skötsel för blomrika vägar utförs endast av 31 procent av kommunerna i år, jämfört med 66 procent förra året. Det är alltså en avsevärd minskning i hur stor andel av kommunerna som i år anger att de arbetar för att införa blommande ytor längs med vägar. Vägkanter, kraftledningsgator och gräsytor längs med cykelvägar utgör en stor outnyttjad potential som ofta kan restaureras och skötas för att skapa viktiga livsmiljöer och

sammanhängande gröna stråk för pollinatörer. Här finns alltså stor potential att göra mer. Det är oklart vad som ligger bakom den stora minskningen jämfört med förra året. Den andra minskningen av aktiviteter som skett i kommunerna sedan förra året är de som handlar om riktad information och/eller samverkan med andra aktörer. På detta svarsalternativ har 44 procent svarat att de arbetar för detta i år, jämfört med 68 procent förra året. Att informera om pollinatörers situation kan öka acceptansen och förståelsen för varför kommunen sedan ändrar skötsel av grönytor i kommunen. En anledning till minskningen på denna fråga kan dock vara att samverkan med andra aktörer har varit svårare under året på grund av den pågående pandemin. Alla jämförelser mellan 2020 och 2021 bör dock tolkas med försiktighet, eftersom deltagande kommuner i undersökningen delvis skiljer sig åt.

Figur 4: Vilken/vilka av dessa åtgärder för att gynna pollinatörer har kommunen redan börjat genomföra? Första stapeln i varje färg anger resultatet för 2021, andra för 2020.

Kommentar: Med anpassad skogsskötsel menas att till exempel lämna blommande träd och buskar, samt lämna död ved i solbelysta lägen. Svarsalternativet "riktad information" syftar på riktad information till kommuninvånare och/eller samverkan med andra aktörer.

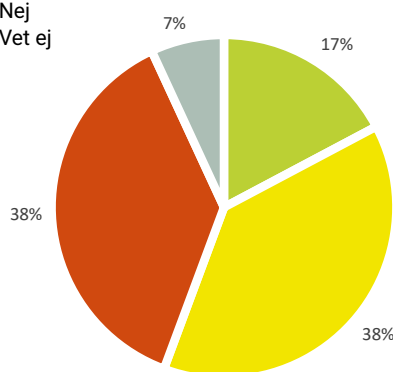
Fråga 5:

Värdefulla livsmiljöer och bristområden

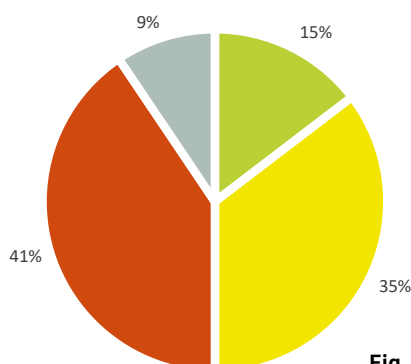
Kartläggning av livsmiljöer och bristområden ger en bild av utgångsläget innan insatser vidtagits för att gynna pollinatörer. Det är en viktig förutsättning för att bevara, restaurera och skapa lämpliga miljöer. Kartläggning av värdefulla livsmiljöer och bristområden skapar också förutsättningar för att rikta åtgärder till de områden som mest akut behöver dem, och dit det finns stor potential för ett rikt insektsliv. I år svarade 17 procent att de har kartlagt värdefulla livsmiljöer och/eller bristområden i kommunen (figur 5a), jämfört med 15 procent år 2020 (figur 5b). Även om man tar i beaktande att ytterligare 38 procent av kommunerna har planerat eller påbörjat detta arbete är siffrorna ganska låga. Inventering är ofta ett första steg för att kartlägga behov och därmed implementera rätt insatser på rätt platser och fler kommuner behöver påbörja det arbetet.

Figur 5: Har kommunen kartlagt värdefulla livsmiljöer och/eller bristområden för pollinatörer som finns inom kommunen?

■ Ja
■ Delvis. Det är planerat och/eller påbörjat
■ Nej
■ Vet ej

Fig. 5a, 2021

Fig. 5b, 2020

Fråga 6:

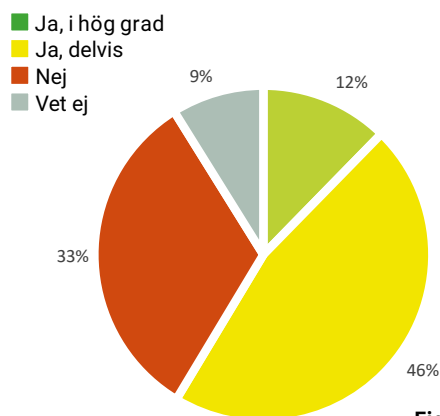
Sammanhängande grön infrastruktur

När landskap brukas mer intensivt blir naturområden både färre, mindre och mer fragmenterade. Grön infrastruktur, det vill säga spridningsvägar av grönområden och livsmiljöer, skapar förutsättningar för en bevarad biologisk mångfald och för ekosystemtjänster att främjas i hela landskapet. För vildbin och andra pollinatörer är en sammanhängande grön infrastruktur väsentlig för fortplantning och för att kunna färdas mellan olika typer av miljöer och blommor. Samtliga länsstyrelser har i uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur (Naturvårdsverket, 2019) och i det arbetet spelar sedan kommunerna en viktig roll för hållbar stads- och landskapsplanering. Handlingsplanerna för grön infrastruktur är inte lagstadgade (eller bindande), utan agerar som stöd och vägledning för kommuner och andra aktörer i att planera för och genomföra åtgärder som binder ihop grön infrastruktur.

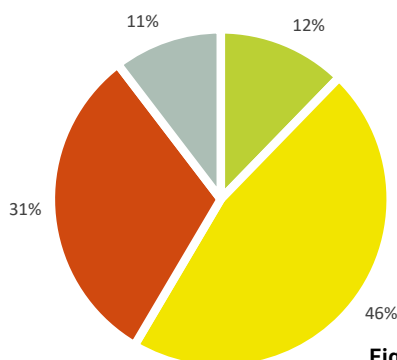
I den här frågan har det inte hänt mycket sedan förra årets undersökning. Det är fortfarande tolv procent som planerar för sammanhängande grön infrastruktur i hög grad och 46 procent som delvis planerar för detta (figur 6) – samma siffror som 2020. Här behövs krafttag för att komma framåt och arbeta mer övergripande med frågor som rör grön infrastruktur. I planerandet av spridningskorridorer och grön infrastruktur är det många aktörer som är inblandade, utöver kommunen till exempel markägare, lantbrukare, bostadsrättsföreningar och företag. I arbetet med detta finns därmed både behov av, och en möjlighet till, samarbete med olika aktörer i kommunen.

Figur 6: Planerar kommunen för pollinatörers tillgång till sammanhängande grön infrastruktur i anläggning och drift av nya områden? (t.ex. genom att planera för spridningskorridorer).

Fig. 6a, 2021

Fig. 6b, 2020

Utifrån kommunernas svar blir det också tydligt att den här frågan till stor del hänger ihop med föregående fråga, det vill säga kartläggandet av värdefulla livsmiljöer och bristområden. Av de 35 kommuner som på fråga 5 svarat att de har kartlagt värdefulla livsmiljöer och bristområden för pollinatörer, har också i princip alla svarat på denna fråga att de i hög grad eller delvis planerar för pollinatörers tillgång till grön infrastruktur. Att inventera och kartlägga verkar således hänga ihop med att planera för och bevara grön infrastruktur.

Ett bra exempel på hur kommunen kan arbeta med både kartläggning, inventering och utbyggandet av grön infrastruktur finns i Huddinge kommun. I projektet "Ångar i staden" har kommunen velat undersöka möjligheterna att ställa om gräsytor till blommande mark. Till en början har kommunen därför gjort en omfattande inventering av gröna ytor. Här konstaterades att

cirka hälften av gräsyterna i kommunen har potential att omvandlas till ängsmark. I samband med det gjordes också en spridningsanalys för pollinerare, som visar på områden i kommunen där den gröna infrastrukturen behöver stärkas och knyts ihop (Naturvårdsverket, 2020b). Projektets mål är att skapa stora nya arealer blommande mark och stärka den gröna infrastrukturen.

Fråga 7: Slåtter av ängar

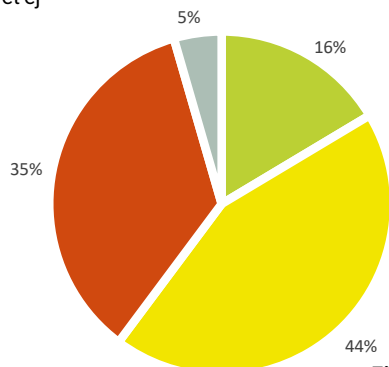
Slåtterängar är en av de absolut mest artrika miljöer vi har. De är därför nyckelområden för både pollinatörer, kärlväxter och för bevarandet av biologisk mångfald. Men arealen ängsmark i Sverige utgör idag mindre än två procent av den ängsmark som fanns för cirka 150 år sedan (Lennartsson, Westin, 2019).

Därför har frågan inkluderats i enkäten och då också med krav på uppsamling för att det ska räknas som slåtter, eftersom många ängsblommor trivs bäst i näringsfattig jord och lätt trängs ut av andra arter om jorden göds av att det slagna gräset ligger kvar.

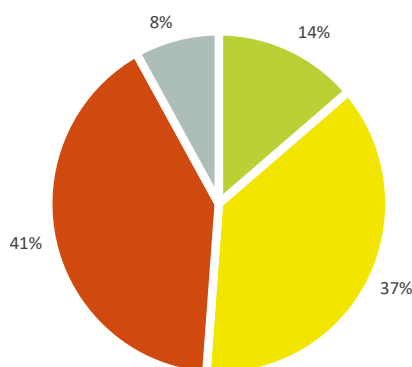
Resultaten visar att 16 procent, motsvarande 33 kommuner, arbetar aktivt med slåtter på många platser i kommunen (figur 7a). Ytterligare 44 procent, motsvarande 88 kommuner, gör det på enstaka platser. Det är alltså 60 procent, 121 kommuner, som i år anger att de arbetar med slåtter i någon grad, jämfört med 51 procent förra året (figur 7b) – en nästan tioprocentig ökning. Att skötsel med slåtter implementeras i fler kommuner och på fler platser är en positiv utveckling och en åtgärd som de flesta kommuner skulle kunna göra med ganska små medel. Att omvandla gräsytor som idag klipps regelbundet till blommande marker kräver kunskap och omprioritering, men på sikt behöver det inte kräva mer resurser. Det är också en mycket viktig insats för pollinatörer och biologisk mångfald och flera kommuner samarbetar med kunniga föreningar, företag eller privatpersoner för att bedriva skötseln på ett mer pollinatörsvänligt sätt.

Figur 7: Arbetar kommunen aktivt med slåtter av ängar i kommunen? (I naturvårdssyfte med uppsamling).

Ja, på många platser
Ja, på enstaka platser
Nej
Vet ej

Fig. 5a, 2021

Fig. 5b, 2020

Kommentar: Fråga 7 var inte obligatorisk. 201 kommuner besvarade frågan.

Fråga 8: Areal slåttermark

Som en följdfråga till fråga 7 undersöktes också hur många hektar ängsmark kommunerna aktivt upprätthåller med slåtter. Förutsättningarna för det här kan skilja sig åt mellan kommuner, vilket också kan utläsas av svaren. Till ytan stora kommuner, med mindre befolkningsmängd, kan ha svårare att implementera detta i en bredare skala. Ett flertal kommuner saknar helt ängsmark upprätthållen med slåtter, medan Jönköping och resterande kommuner i topp har stora arealer aktivt förvaldat ängsmark (tabell 3).

Tabell 3:

Kommuner med högst areal slåttermark

Kommun	Hektar
Jönköpings kommun	76
Arvika kommun	71
Örebro kommun	65
Helsingborgs stad	60
Sollentuna kommun	53

Kommentar: Att kommunerna kan ha något olika definitioner av slåttermark leder till en viss osäkerhet i resultatet. Ett antal kommuner har också svarat att de har noll hektar slåttermark, vilket visserligen kan stämma i några fall, men också skulle kunna tyda på att de inte vet.

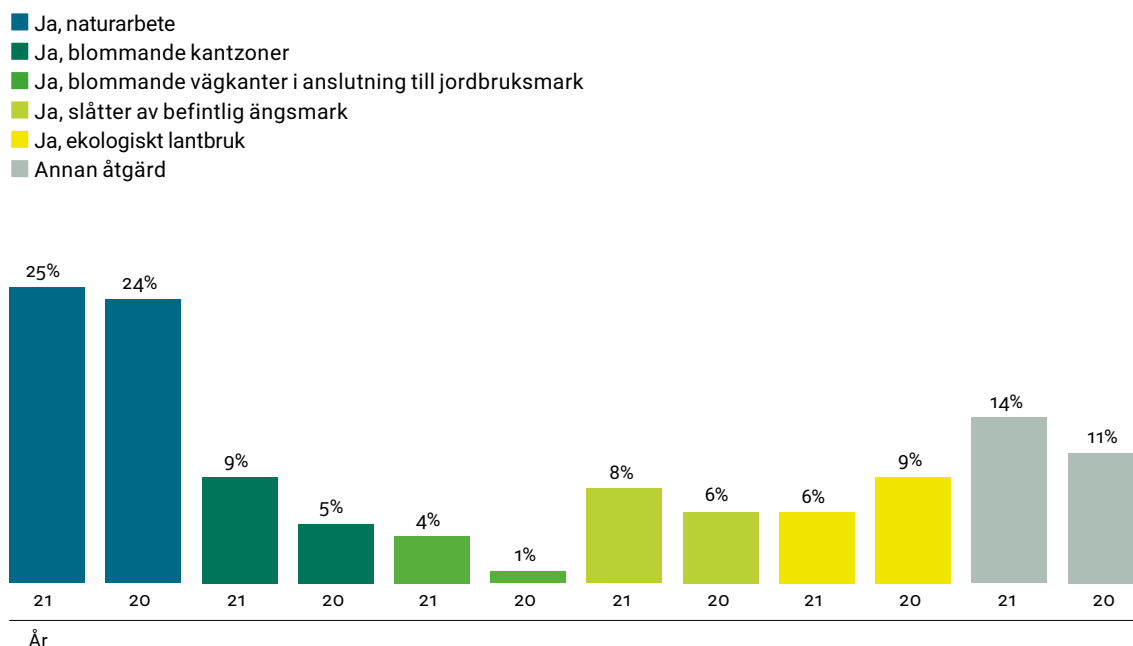
Endast 120 kommuner har besvarat den här frågan, vilket tyder på att många inte vet hur det ser ut i kommunen. De som har svarat har i snitt 10,7 hektar ängsmark. Kombinerat med bra planering kan slåttermark ytterligare bidra till att skapa spridningskorridorer och knyta ihop grön infrastruktur i kommunen, vilket gynnar vildbin och andra pollinatörer.

Fråga 9: Pollinatörsvänligt lantbruk

Ett förändrat jordbrukslandskap är en av de främsta anledningarna till att vilda bin hotas. Allt eftersom åkermarkerna blir större, slåttermarkerna färre och variationen mindre, så försvinner viktiga livsmiljöer för pollinatörer. Småbrutna landskap med mer variation, det vill säga där åkrarna är mindre till ytan och blandas med åkerkanter, betesmarker och skogsdungar, är mer gynnsamma för en mångfald av vilda bin (Goulson et al., 2008 och Persson, 2011).

I fråga 9 undersöktes förekomsten av några vanligt förekommande åtgärder som kan vidtas för att motverka trenden med minskade livsmiljöer för pollinatörer, och respondenterna gavs också möjlighet att utveckla listan med andra insatser (figur 8). Resultatet visar tydligt att många kommuner ännu inte har ett pågående arbete i

Figur 8: Arbetar kommunen för att stötta lantbrukare till att införa någon/några av dessa åtgärder? Första stapeln i varje färg anger resultatet för 2021, andra för 2020.

Kommentar: Det här var inte en obligatorisk fråga och det fanns inget svarsalternativ som möjliggör för respondenterna att markera om ingen av de listade åtgärderna har vidtagits, vilket kan ge ett något missvisande resultat. 78 kommuner har svarat något/någon av åtgärderna. Huruvida resterande 125 inte bedriver något arbete kring dessa frågor, eller valt att inte svara på frågan, vet vi därmed inte. Men en klar majoritet har svarat på övriga frågor som inte var obligatoriska, så det finns fog för antagandet att de flesta som valt att inte besvara frågan inte gör någon av de insatser som listas.

detta område. Många kommuner har inte valt något av alternativen och ett flertal lämnar också kommentarer om att de inte har något arbete kring detta. Jämfört med 2020 har dock insatserna ökat, vilket är en positiv utveckling. 9 procent svarar i år att de arbetar för införandet av blommande kantzoner, jämfört med 5 procent förra året. 4 procent svarar att de arbetar för blommande vägkanter i anslutning till jordbruksmark, jämfört med 1 procent förra året. När det kommer till att stötta lantbrukare till att bedriva ekologiskt lantbruk, visar resultatet på en minskning sedan förra året, från nio procent 2020 till sex procent 2021.

Fråga 10: Ekologisk mat

Hur vi brukar marker är nära förknippat med hur pollinatörer mår och fortlever. Ekologisk jordbruksproduktion är mer gynnsamt för pollinatörer och biologisk mångfald i stort jämfört med konventio-

nella jordbruksmetoder (Tuck et al., 2014). Andelen ekologisk mat som kommunerna serverar påverkar hur stor andel av Sveriges jordbruk som är ekologiskt i stort. Att servera ekologisk mat i de kommunala verksamheterna är därför en insats för att gynna pollinatörer. Kommunerna ombads ange hur stor andel av den mat som serveras inom den kommunala verksamheten som är ekologisk. Frågan visade sig vara svår att besvara för flera kommuner. Några har lämnat kommentarer att de alls inte vet, eller att svaret är en uppskattning. I den här sammanställningen har därför alla svar som var noll procent plockats bort ur resultaten, eftersom det är osannolikt att kommunen inte har någon som helst ekologisk mat i den kommunala verksamheten. I de fall kommunen kommenterat att de inte vet, utan bara gissat har svaret också plockats bort. Vilka kommuner som har högst andel ekologisk mat i sina verksamheter presenteras i tabell 4.

Tabell 4: De fem kommuner med högst andel ekologisk mat i de kommunala verksamheterna.

Kommun	Andel ekologisk mat
Lunds kommun	75%
Malmö stad	70%
Örebro kommun	66%
Södertälje kommun	63%
Trosa kommun	62%

En klar majoritet av kommunerna har dock en betydligt lägre andel ekologisk mat i de kommunala verksamheterna än de fem högst rankade. Medelvärde på andelen ekologisk mat för alla kommuner är cirka 31 procent. I den nationella livsmedelsstrategin finns målet att 60 pro-

cent av livsmedlen i offentlig sektor ska vara ekologiskt till 2030 (Upphandlingsmyndigheten, 2020). Dit är det alltså en bra bit kvar. Att öka andelen ekologisk mat i kommunen handlar om att prioritera ekologiskt i de kommunala upphandlingarna och för att lyckas är det i många fall viktigt att kommunen sätter upp tydliga och ambitiösa mål. Lunds kommun, som ligger i topp i rankningen, har länge haft en målsättning att till 2020 ha 100 procent ekologisk mat i kommunen. Även Malmö, på andra plats, har haft en målsättning om att all mat i de kommunala verksamheterna ska vara ekologisk. Lunds kommun har dock sedan förra årets undersökning minskat från 83 procent till 75 procent i andel ekologisk mat och samtidigt har målsättningen om 100 procent ekologisk mat i kommunens verksamheter nyligen plockats bort till förmån för att prioritera

Att välja ekologisk mat är ytterligare ett sätt att gynna pollinatörer

närproducerad matproduktion. Men tydliga och specifika målsättningar kopplade till ekologiskt verkar vara en viktig framgångsfaktor i flera kommuner för att öka andelen ekologiskt och är därför ett viktigt steg för att i förlängningen gynna pollinatörer och biologisk mångfald i stort. Lunds kommun påpekar också att den pågående pandemin kan ha en del i förändringen av andelen ekologiskt. Matbespisning på skolor har fått stänga i omgångar och ibland erbjuda upphämningsmöjligheter för att undvika trängsel. Det har inneburit att snabba beslut har behövts fattas och lyfts som en möjlig anledning till minskningen av ekologiskt.

Fråga 11:

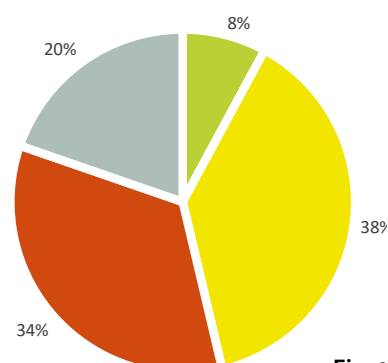
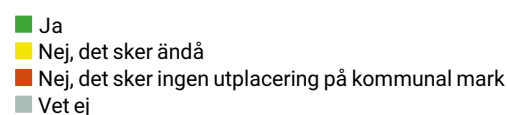
Policy för utsättning av tambin

Det finns en potentiell konkurrensrisk mellan vilda pollinatörer och tambin eftersom de äter av samma mat som det ofta är brist på. Eftersom alla bin äter pollen och nektar kan vildbin i vissa fall få ytterligare svårigheter att hitta mat om honungsbin blir för många i närheten av viktiga livsmiljöer för vildbin (Herbertsson et al., 2016; Ropars et al., 2019). Det finns också en risk att honungsbinas sjukdomar sprider sig till vildbin (Romare, 2014). Därför är det viktigt att vara medveten om var och hur många bikupor som placeras ut.

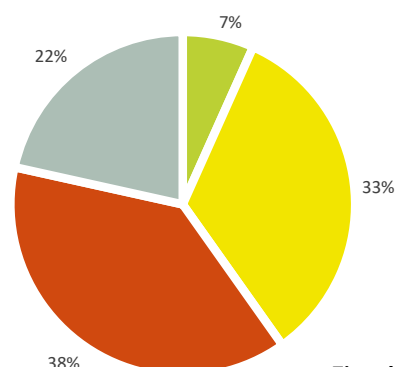
Kommunerna tillfrågades därför om huruvida de har en policy för utsättandet av honungsbin. Den här frågan var inte poänggivande, eftersom risken för konkurrens i hög utsträckning beror på lokala förutsättningar, utan syftade endast till att undersöka hur kommunerna förhåller sig till detta. Resultaten ser ungefär likadana ut som förra året (figur 9). En ganska stor del, 20 procent, har svarat att de inte vet om det finns en policy kring utsättning av honungsbin (figur 9a), medan åtta procent, motsvarande 16 kommuner, svarade att det finns en policy. Ett par kommuner skriver att de i ut-

placeringen alltid tar hänsyn till att inte ha för hög täthet av bikupor inom olika områden. Några skriver också att de tillåter bikupor, men inte i områden som är utpekade som extra viktiga livsmiljöer för vildbin. Göteborgs stad skriver exempelvis att kommunen alltid undersöker om det finns några rödlistade vildbin i närområdet, innan tillåtelse av utplacering av bikupor ges. Eftersom bristen på blommor och nektar är det som riskerar orsaka ett konkurrensproblem, minskar också denna risk om kommunen har ett aktivt arbete för att öka arealerna blommande mark i kommunen.

Figur 9: Har kommunen någon policy kring utsättning av honungsbin på kommunal mark?

Fig. 9a, 2021

Fig. 9b, 2020

Finansiella medel och dialog med andra aktörer

Det tredje delområdet handlar om huruvida kommunen samverkar med andra aktörer för att gynna pollinatörer och om det finns en budget avsatt för att jobba med frågan. Delområdet täcker frågorna 12–15. Att samverka med andra aktörer kan skapa möjligheter för att öka både antalet och storleken på potentiella insatser. Det kan också leda till nya möjligheter och kunskaper om hur och var pollinatörer kan gynnas i kommunen, och att informera andra aktörer i kommunen om behovet av att gynna pollinatörer. Det finns därför mycket att vinna på att etablera en dialog med flera av dessa aktörer.

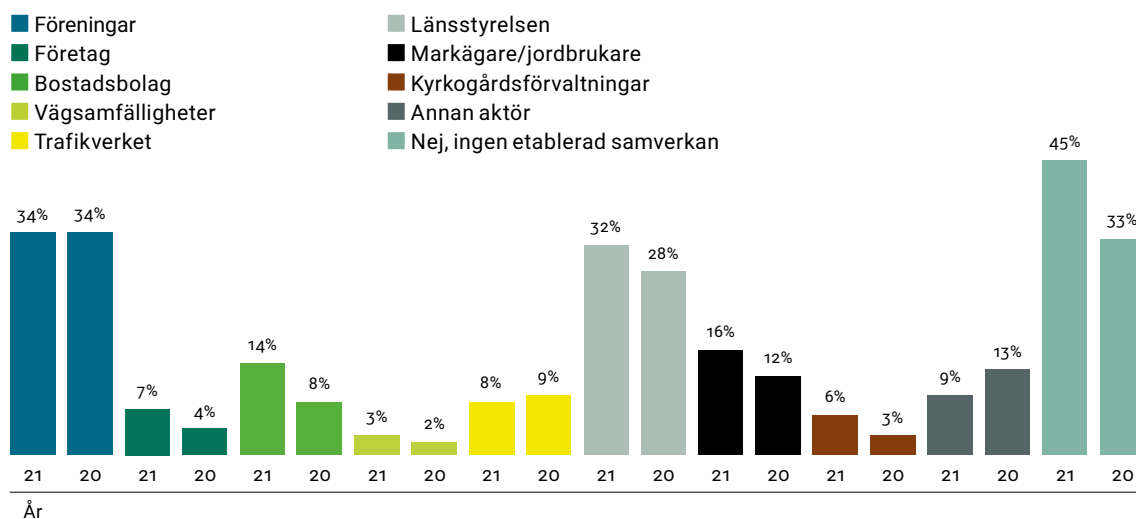
Årets resultat visar att precis som förra året är det fortfarande många kommuner som verkar ha väldigt lite samverkan med andra aktörer kring frågor om att gynna pollinatörer. Det har på de flesta punkter skett en viss ökning, men oftast med bara ett par enstaka kommuner. När det kommer till budget och medel för att arbeta med insatser som gynnar pollinatörer har en del förändringar skett sedan förra året. Fler kommuner har svarat att det finns avsatta medel för att jobba med frågan och betydligt fler har sökt externa medel för projekt som gynnar pollinatörer. Det är positivt. I det här delområdet utmärker sig Leksands kommun tydligt. De har fått högst poäng på delområden och har både avsatta medel för att gynna pollinatörer samt ett flertal avslutade och pågående LONA-projekt. Projekten har bland annat handlat om att bekämpa invasiva arter och ställa om gräsytor till ängsmark. Med LONA-medel har de bedrivit ett par informationskampanjer, exempelvis om sälgens betydelse för pollinatörer i syfte att uppmuntra kommuninvånare att ha kvar träd i sina trädgårdar. Dessutom har kommunen ett etablerat samarbete med nästan alla de aktörer som listas i fråga 12.

Fråga 12: Samverkan med andra aktörer

Det är få kommuner som har en etablerad samverkan med andra aktörer kring pollinatörer och hur pollinatörers förutsättningar i kommunen kan förbättras. 45 procent av kommunerna svarar i år att de inte har en etablerad samverkan med någon annan aktör för att gynna pollinatörer i kommunen (figur 10). Att samarbeta med andra aktörer är ett bra sätt för kommunen att få hjälp och kunskap av engagerade och kunniga kommuninvånare, föreningar och andra aktörer. 34 procent anger att de samarbetar med föreningar kring dessa frågor. Och 32 procent har ett etablerat samarbete med Länsstyrelserna. Detta skulle till exempel kunna handla om ett samarbete kring utbyggandet och bevarandet av grön infrastruktur, i och med Länsstyrelsernas uppdrag att ta fram regionala handlingsplaner för detta, men det kan också handla om samverkan kring jordbrukarstöd eller naturreservat-skötsel. Samarbeten med övriga aktörer är tämligen begränsade.

Det är ingen stor skillnad jämfört med förra året. Störst skillnad är det i samarbeten med bostadsbolag, där 14 procent anger att detta är en etablerad samverkan idag, jämfört med 8 procent förra året (figur 10). Samarbetet med vägsamfälligheter, Trafikverket och kyrkogårdsförvaltningar ligger på ungefär samma nivå som förra året. Här är det bara ett par procent av kommunerna som har en etablerad samverkan. Vägkanter och kyrkogårdar utgör stora gröna ytor och på många platser kan, som nämnts ovan, skötseln ändras för att gynna pollinatörer. I många fall är det upp till Trafikverket att se över hur pollinatörer kan gynnas i planering, anläggning och förvaltning av infrastrukturmiljöer, men det finns mycket som kommuner kan göra redan nu för att ändra skötseln vid mindre vägar som kommunen har rådighet över samt möjlighet att ge incitament och stöd för kommuninvånare att ändra skötseln vid enskilda vägar.

Figur 10: Har kommunen en etablerad samverkan med någon/några av dessa aktörer kring pollinatörer och hur pollinatörers förutsättningar i kommunen kan gynnas?

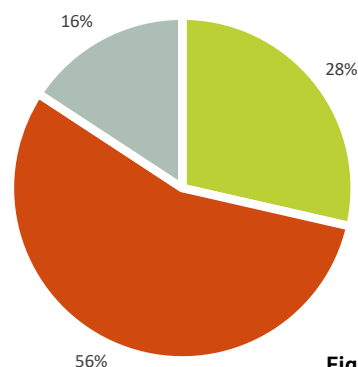

En faktor som kan spela in i resultaten på denna fråga är den pågående pandemin och hur kommunernas förutsättningar ändrats till följd av denna, vilket exempelvis kommenteras av bland andra Lomma kommun. Lomma ligger högt i rankningen och har kommit långt i sitt arbete för att gynna pollinatörer, men minskar i år jämfört med 2020. De nämner att det till stor del har att göra med att de under det gångna året inte har kunnat styra upp och ses på fysiska möten och att det därför varit svårare att initiera samarbeten med andra aktörer. Detta kan mycket väl ha varit en betydande faktor även för andra kommuner också.

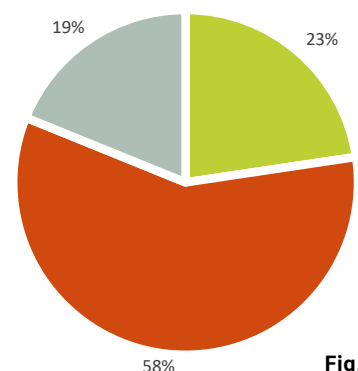
vera barnen/eleverna i inventering och anläggning av ängar i kommunens grönområden.

Figur 11: Har kommunen en etablerad samverkan med skolor och/eller förskolor i kommunen i arbetet att gynna pollinatörer?

Ja
Nej
Vet ej

Fig. 11a, 2021

Fig. 11b, 2020

Fråga 13: Samverkan med skolor/förskolor

Skolans roll är viktig för att lyfta kunskapen om biologisk mångfald och om den viktiga roll som pollinatörer och andra ekosystemtjänster fyller. Här har det skett en viss ökning sedan förra året (figur 11). 2021 svarade 28 procent att det finns en etablerad samverkan med någon eller flera skolor i kommunen (figur 11a), i jämförelse med 23 procent förra året (figur 11b). Samarbeten med skolor och förskolor kan till exempel handla om att låta elever bygga och placera ut bi- och insektshotell i kommunen eller att invol-

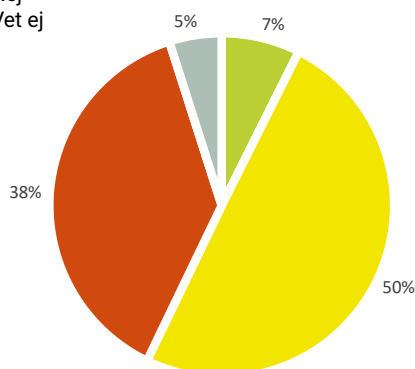

Fråga 14: Avsätta medel

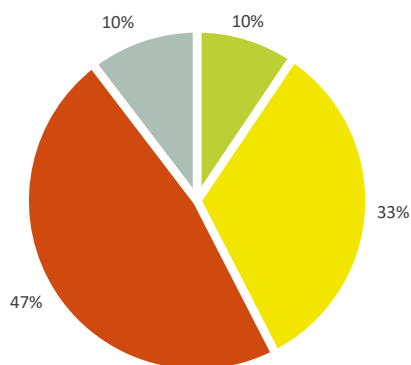
Att avsätta medel för att finansiera arbetet med att gynna pollinatörer är en förutsättning för att kunna genomföra åtgärder som inventering, restaurering och praktiska insatser. Därför är det en mycket positiv utveckling att fler kommuner i år anger att de har en budget för att arbeta med frågor som gynnar pollinatörer (figur 12). I år uppger 57 procent att det finns avsatta medel för arbetet med att gynna pollinatörer (figur 12a), jämfört med 43 procent förra året (figur 12b). Dock har en liten minskning skett från tio till sju procent i hur många kommuner som har en separat budget för dessa frågor. Men generellt har alltså fler kommuner i år svarat att de har avsatta medel att röra sig med för att implementera insatser som gynnar pollinatörer. Förutsättningarna för att budgetera för detta skiljer sig åt mellan olika kommuner och ett alternativ kan vara att söka externa bidrag.

Figur 12: Har kommunen avsatta medel för att jobba med frågor som gynnar pollinatörer?

■ Ja, egen budget
■ Ja, inryms i andra budgetar
■ Nej
■ Vet ej

Fig. 12a, 2021

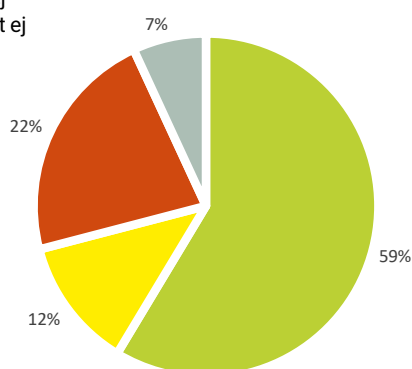
Fig. 12b, 2020

Fråga 15: Externt projektstöd

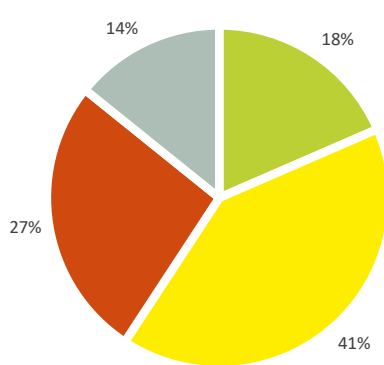
Sedan 2020 kan kommuner söka stöd för projekt som gynnar pollinatörer inom ramen för Naturvårdsverkets Lokala Naturvårdssatsning, LONA. Från att det förra året var 18 procent som sökt LONA-medel för pollineringsprojekt (figur 13b), har i år hela 59 procent sökt dessa medel (figur 13a). Det innebär stora möjligheter att gynna pollinatörer, även i kommuner som kanske annars hade haft svårt att avsätta medel för sådana projekt. På lona.naturvardsverket.se finns mer information om konkreta projekt som genomförs inom LONA i olika kommuner.

Figur 13 : Har kommunen sökt, eller planerar att söka, stöd för projekt som gynnar pollinatörer? Exempelvis det särskilda stödet för pollineringsprojekt inom Lokala Naturvårdssatsningen (LONA).

■ Ja, har sökt
■ Ja, planerar att söka
■ Nej
■ Vet ej

Fig. 13a, 2021

Fig. 13b, 2020

Fråga 16: Drivkrafter och hinder

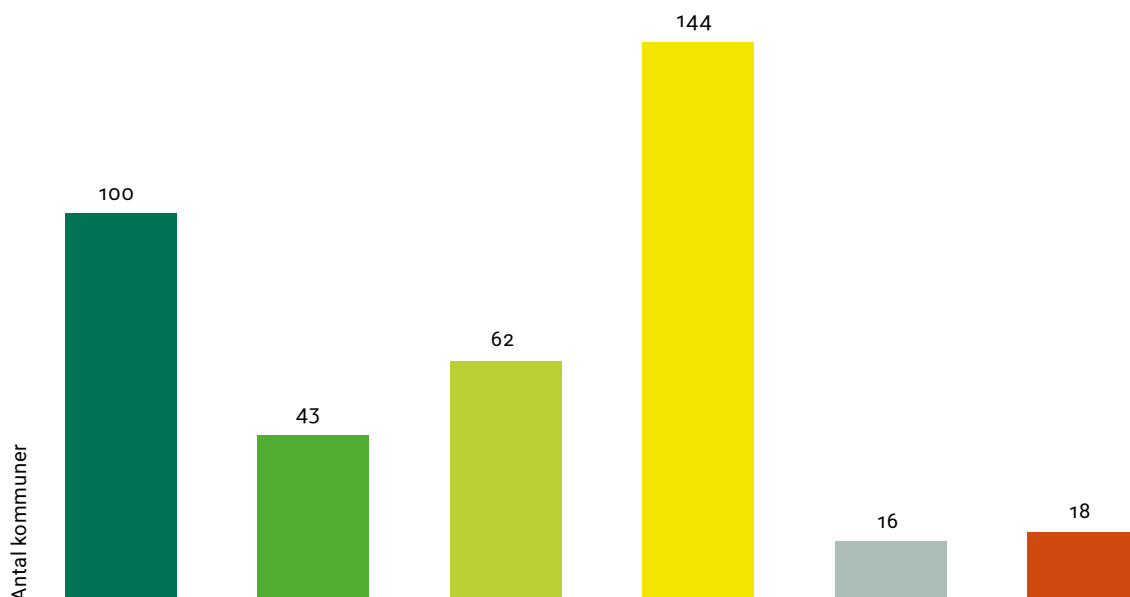
För att undersöka vad som får kommuner att förstärka arbetet för att gynna pollinatörer, tillfördes en ny fråga till enkäten 2021. Denna fråga syftar till att kartlägga vilka faktorer som motiverat kommunerna att plocka upp frågor om att gynna pollinatörer, och för att möjliggöra jämförelser med tidigare år är frågan inte poänggivande.

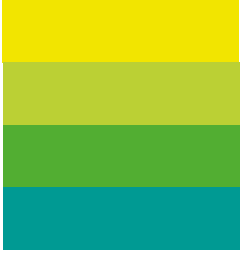
I många fall har arbetet med att gynna pollinatörer initierats av personer som jobbar på kommunen; både tjänstemän och politiker eller från kommuninvånare som skickat in förslag (figur 14). Resultaten förstärker också slutsatsen från fråga 15, att möjligheten till LONA-medel är en viktig faktor som möjliggör kommunernas arbete för att gynna pollinatörer, eftersom hela 100 kommuner svarar att möjligheten till

projektstöd från LONA varit en motiverande faktor i att initiera insatser för pollinatörer. Resultaten belyser också att Naturskyddsföreningen spelar en roll i att motivera kommunerna till detta. Av de som svarat "annat" på den här frågan har det bland annat angetts att Länsstyrelsen spelat roll och att en ökad medvetenhet kring en minskad biologisk mångfald generellt har motiverat kommunen att lyfta frågan. Om kommunen på den här frågan svarat att det inte finns något arbete för att gynna pollinatörer i kommunen, fick de också möjlighet att lämna en kommentar kring varför så är fallet. Här har en klar majoritet svarat att det handlar om resursbrist. Flera mindre kommuner har skrivit att de saknar en biolog eller ekolog på kommunen som kan ta upp sådana här frågor och att andra naturvårdsfrågor har prioriterats.

Figur 14: Om ni har ett aktivt arbete för att gynna pollinatörer i kommunen, vilken/vilka faktorer motiverade er att börja arbeta med detta?

- Möjlighet till projektstöd från LONA pollinering
- Naturskyddsföreningen
- Förslag från kommuninvånare
- Internt initiativ från tjänsteman/politiker
- Annat
- Kommunen har inget arbete för att gynna pollinatörer

Diskussion

5

Att gynna vildbin och andra pollinatörer såsom insekter, fjärilar och blomflugor är viktigt för oss alla, och behövs över hela landet. En stark population pollinatörer är en förutsättning för fungerande ekosystem, och ekosystemtjänsterna de bidrar med är en förutsättning för bland annat vår fortsatta matproduktion. Pollinatörerna hotas dock av kemiska bekämpningsmedel, klimatförändringar, och landskapsförändringar som resulterar i att deras livsmiljöer försvinner i snabb takt. Att utöka pollinatörernas livsmiljöer och minska de faktorer som akut hotar pollinatörer ligger alltså i allas intresse.

Förutsättningarna för att bedriva ett aktivt arbete för att gynna pollinatörer ser olika ut i landets kommuner, bland annat på grund av folkmängd, skatteunderlag och geografiska förhållanden. En kommun med en stor areal och litet invånarantal, och därmed lägre budget, har andra förutsättningar än exempelvis kommuner i storstadsområden där förhållandena ofta är de motsatta. Mycket handlar dock om ambitionsnivå, prioriteringar och politisk vilja. Landets kommuner har en hög grad av självstyre när det gäller såväl den egna ekonomin (egen beskattningsrätt) och vilka verksamheter som satsas på. Även om kommuner i storstadsregioner är överrepresenterade i topplistan, finns det också flera kommuner som visar på ett ambitiöst och omfattande arbete för att gynna pollinatörer trots andra förutsättningar. Leksands kommun (på femte plats i årets topplista) visar på hur samarbeten med andra aktörer och externa projektmedel kan vara en väg för att ligga i framkant.

Resultaten av den här undersökningen pekar på att förändring är på gång inom ett flertal områden och att fler kommuner plockar upp frågor om att gynna pollinatörer – både på den politiska dagordningen och i det praktiska arbetet. Jämfört med 2020 är det i år fler kommuner som svarat att de har mål eller policys om att gynna pollinatörer i politiskt beslutade doku-

ment. Det är också en klar ökning av hur många kommuner som i år svarar att dessa frågor behandlas i något av kommunens övriga dokument. Vad gäller praktiska insatser noteras en del positiva resultat jämfört med förra året. Ett tydligt exempel är att hela 145 kommuner, motsvarande 71 procent av de som besvarat enkäten, har påbörjat aktiviteter för att ställa om gräsytor i kommunen till blommande ängsmark. Denna siffra har ökat från 64 procent förra året. Även när det kommer till att plantera pollinatörsvänliga växter, fasa ut kemiska bekämpningsmedel och bekämpa invasiva arter, visar undersökningen på en positiv förändring.

En annan tendens som syns jämfört med förra året är att fler kommuner verkar ha bättre kunskap i frågor som rör pollinering, dvs även de kommuner som inte gör så många insatser. När den här undersökningen genomfördes 2020 var en slutsats att frågor om att gynna pollinatörer verkade sakna en tydlig hemvist i många kommuner. Förvaltningarna var inte säkra på vems bord dessa frågor låg på och i flera fall var skillnaden stor hos många kommuner om huruvida de tyckte att de hade rådighet över ett visst arbete, exempelvis i frågan om skötsel av vägkanter. Här uppvisade vissa kommuner ett pågående arbete, medan andra kommenterade att detta inte låg på deras bord och tyckte frågan var missriktad. Även om de här tendenserna finns kvar även i år, verkar det som den typen av oenighet inte syns på samma sätt i årets resultat. På nästan alla enkätens frågor har andelen som svarat "vet ej" minskat. Det är en positiv utveckling, eftersom det tyder på en ökad medvetenhet och att frågor om att gynna pollinatörer lyfts i kommunerna i högre grad.

På andra områden går dock arbetet långsamt. Att planera för pollinatörers tillgång till sammanhängande grön infrastruktur är viktigt för att bygga ut pollinatörernas livsmiljöer, skapa spridningskorridorer och gynna biologisk mångfald i stort. Men på denna punkt ser vi inga stora förändringar

jämfört med förra året. Bara tolv procent, både i år och 2020, tar i hög grad hänsyn till detta i anläggning och drift av nya områden. Att kartlägga värdefulla livsmiljöer och bristområden hänger också ihop med bevarandet och skapandet av grön infrastruktur. Det visar både fjolårets och årets resultat. De kommuner som ligger i framkant i inventering har också i högre grad tagit in den kunskapen i planerandet av grön infrastruktur. Även när det gäller kartläggning och inventering är förändringarna sedan förra året relativt små. En grundförutsättning för ett effektivt och välriktat arbete är att skaffa sig kunskap om kommunens värdefulla livsmiljöer och om vilka bristområden som finns. Det skapar underlag för kommunen att besluta om vilka insatser som behövs mest akut och var. I flera kommuner behövs alltså en starkare och mer sammankopplad grön infrastruktur.

En annan utveckling som enkätens resultat pekar på handlar om kommunernas arbete med ekologisk mat och matproduktion. Tre frågor i enkäten behandlar ekologisk mat och i två av dessa frågor är trenden negativ jämfört med i fjol. I årets undersökning anger en mindre andel kommuner på fråga 9 att de har ett aktivt arbete för att stötta lantbrukare till att bedriva ekologiskt lantbruk. Och på fråga 10, som handlar om hur stor andel av den mat som serveras i kommunal verksamhet som är ekologisk, har medelvärdet minskat sedan förra året. Det är inga stora minskningar

som skett på någon av dessa punkter, men tillsammans kan de eventuellt ändå peka på en negativ utveckling. Ekologiskt lantbruk bidrar till fler bin, humlor och fjärilar än det konventionella jordbruket (Tuck et al., 2014), och mer fokus behöver riktas mot hur kommunerna kan stöttas i att fortsätta verka för en större andel ekologisk mat och i förlängningen mer ekologisk matproduktion.

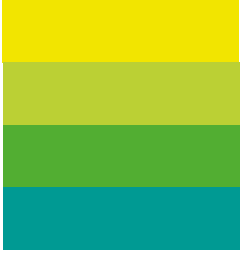
Alla trender mellan åren som diskuteras i rapporten bör dock tolkas med viss försiktighet, eftersom de kommuner som valt att besvara enkäten delvis skiljer sig åt. För att göra en mer rättvisande jämförelse av skillnaderna mellan åren hade endast de kommuner som deltagit båda åren kunnat inkluderas i analysen. Dock är även detta tillvägagångssätt behäftat med fel, eftersom resultaten visar att det är de kommuner som aktivt arbetar med att göra insatser för att gynna pollinatörer som är mest benägna att besvara enkäten, varvid även denna metod ger något missvisande resultat. Detta ger även vid handen att om alla Sveriges kommuner hade besvarat enkäten, hade resultaten sannolikt visat på en lägre andel insatser för att gynna pollinatörer än vad denna rapport ger vid handen.

Som en väg framåt i det här arbetet vill Naturskyddsföreningen avslutningsvis lista några åtgärder som skapar förutsättningar för ett heltäckande och långsiktigt arbete för att gynna pollinatörer i Sveriges kommuner.

Naturskyddsföreningen uppmanar Sveriges kommuner att:

- Ta fram en kommunal handlingsplan för att gynna pollinatörer med en tillhörande budget och tydliga förvaltningsuppdrag.
- Ta reda på utgångsläget idag, inventera miljöer lämpliga för pollinatörer.
- Gör om kommunala gräsytor till ängar och blommande mark.
- Erbjud större andel ekologisk mat i kommunal verksamhet eftersom ekologisk produktion bidrar till högre biologisk mångfald.
- Gynna ekologiska lantbrukare i kommunen.
- Gynna naturbete som håller blommande marker öppna.
- Sköt kommunala planteringar med hänsyn till pollinatörer.
- Ta bort kemiska bekämpningsmedel som kan skada bin och andra pollinatörer.
- Ta hänsyn till pollinatörer vid planering och anläggning av nya områden.
- Skapa blommande välgkanter genom att sköta dem med hänsyn till pollinatörer.
- Ta bort invasiva arter, till exempel blomsterlupin, som tränger ut blommor viktiga för pollinatörer.
- Informera och involvera företag, föreningar, vägsamfälligheter och kommuninvånare i arbetet.
- Involvera skolor och förskolor i arbetet.

Appendix

6

Appendix 1:

Stort tack till alla deltagande kommuner!

Ale kommun	Forshaga kommun	Järfälla kommun
Alvesta kommun	Gislaveds kommun	Jönköpings kommun
Aneby kommun	Gnesta kommun	Kalmar kommun
Arboga kommun	Grums kommun	Karlshamns kommun
Arjeplogs kommun	Grästorps kommun	Karlskoga kommun
Arvika kommun	Gullspångs kommun	Karlskrona kommun
Askersunds kommun	Gällivare kommun	Karlstads kommun
Avesta kommun	Gävle kommun	Katrineholms kommun
Bodens kommun	Göteborgs stad	Kiruna kommun
Bollebygds kommun	Götene kommun	Knivsta kommun
Bollnäs kommun	Habo kommun	Kramfors kommun
Borlänge kommun	Hagfors kommun	Kristianstads kommun
Borås stad	Hallsbergs kommun	Kristinehamns kommun
Botkyrka kommun	Hallstahammars kommun	Kumla kommun
Boxholms kommun	Halmstads kommun	Kungsbacka kommun
Bromölla kommun	Heby kommun	Kungsörs kommun
Burlövs kommun	Hedemora kommun	Kungälv kommun
Båstads kommun	Helsingborgs stad	Köpings kommun
Danderyds kommun	Hjo kommun	Laholms kommun
Degerfors kommun	Hofors kommun	Landskrona stad
Dorotea kommun	Huddinge kommun	Laxå kommun
Ekerö kommun	Hudiksvalls kommun	Lekebergs kommun
Enköpings kommun	Hylte kommun	Leksands kommun
Eslövs kommun	Håbo kommun	Lerums kommun
Fagersta kommun	Hällefors kommun	Lessebo kommun
Falkenbergs kommun	Härnösands kommun	Lidingö stad
Falköpings kommun	Härryda kommun	Lidköpings kommun
Falu kommun	Höganäs kommun	Lilla Edets kommun
Filipstads kommun	Hörby kommun	Lindesbergs kommun
Finspångs kommun	Höörs kommun	Linköpings kommun
Flens kommun	Jokkmokk	Ljungby kommun

Ljusdals kommun
Ljusnarsbergs kommun
Lomma kommun
Luleå kommun
Lunds kommun
Lysekils kommun
Malmö stad
Malung-Sälens kommun
Mariestads kommun
Markaryds kommun
Marks kommun
Mjölby kommun
Mora kommun
Motala kommun
Mullsjö kommun
Munkedals kommun
Mölndals stad
Mönsterås kommun
Nacka kommun
Nora kommun
Norbergs kommun
Nordanstigs kommun
Norrköpings kommun
Norrtälje kommun
Nybro kommun
Nykvarns kommun
Nyköpings kommun
Nynäshamns kommun
Nässjö kommun
Ockelbo kommun
Olofströms kommun
Orsa kommun
Orust kommun
Oxelösunds kommun
Pajala kommun
Partille kommun
Perstorps kommun
Ronneby kommun

Sandvikens kommun
Sigtuna kommun
Simrishamns kommun
Skara kommun
Skellefteå kommun
Skinnskattebergs kommun
Skurups kommun
Skövde kommun
Smedjebackens kommun
Sollentuna kommun
Solna stad
Sotenäs kommun
Stenungsunds kommun
Stockholms stad
Storumans kommun
Strängnäs kommun
Strömstads kommun
Strömsunds kommun
Svalövs kommun
Svedala kommun
Svenljunga kommun
Säters kommun
Sävsjö kommun
Södertälje kommun
Sölvesborgs kommun
Tidaholms kommun
Tierps kommun
Timrå kommun
Tingsryds kommun
Tjörns kommun
Tranås kommun
Trelleborgs kommun
Trollhättans stad
Trosa kommun
Tyresö kommun
Täby kommun
Töreboda kommun
Uddevalla kommun

Umeå kommun
Upplands Väsby kommun
Upplands-Bro kommun
Uppsala kommun
Vaggeryds kommun
Vansbro kommun
Vara kommun
Varbergs kommun
Vaxholms stad
Vellinge kommun
Vetlanda kommun
Vilhelmina kommun
Vingåkers kommun
Vårgårda kommun
Vänersborgs kommun
Värmdö kommun
Värnamo kommun
Västerviks kommun
Västerås stad
Växjö kommun
Åmåls kommun
Åre kommun
Årjängs kommun
Åstorps kommun
Åtvidabergs kommun
Älvkarleby kommun
Älvsbyns kommun
Ängelholms kommun
Örebro kommun
Örnsköldsviks kommun
Östersunds kommun
Österåkers kommun
Östhammars kommun
Övertorneå kommun

**Stort tack för
hjälp!**

Appendix 2: Enkäten i sin helhet

* Innebär att frågan är obligatorisk

Om planeringsunderlag

1. Finns mål, policy eller strategier om att gynna vildbin och andra pollinatörer i något eller flera av kommunens politiskt beslutade dokument? *

Ja/Nej, men håller på att ta fram/Nej/Vet ej
Om ja, bifoga gärna.

2. Finns handlings- eller åtgärdsprogram för att gynna vildbin och andra pollinatörer i något eller flera av kommunens politiskt beslutade dokument? *

Ja/Nej, men håller på att ta fram/Nej/Vet ej
Om ja, bifoga gärna.

3. Behandlas frågor om hur kommunen kan gynna pollinatörer i något annat av kommunens dokument, som inte är politiskt antaget? *

Ja/Nej/Vet ej

Om nuläget och påbörjade insatser

4. Vilken/vilka av dessa åtgärder för att gynna pollinatörer har kommunen redan börjat genomföra? *

- Göra om gräsytor till äng och blommande mark
- Plantera växter i kommunala planteringar som gynnar pollinatörer
- Fasa ut kemiska bekämpningsmedel i kommunal verksamhet (eller redan tagit bort)
- Införa skötsel som gynnar blommande vägkanter
- Bekämpa invasiva arter
- Utöka andelen ekologisk mat i kommunal verksamhet
- Anpassad skogsskötsel – t.ex. lämna blommande träd och buskar, död ved i solbelysta lägen

– Gynna naturbete

– Riktad information mot kommuninvånare och/eller samverkan med andra aktörer

– Annan åtgärd

5. Har kommunen kartlagt värdefulla livsmiljöer och/eller bristområden för pollinatörer som finns inom kommunen? *

Ja/Delvis. Det är planerat och/eller påbörjat/Nej/Vet ej

6. Planerar kommunen för pollinatörers tillgång till sammanhängande grön infrastruktur i anläggning och drift av nya områden? (t.ex. genom att planera för spridningskorridorer) *

Ja, i hög grad/Ja, delvis/Nej/Vet ej

7. Arbetar kommunen aktivt med slätter av ängar i kommunen? (I Naturvårdssyfte med uppsamling)

Ja, på många platser/Ja, på enstaka platser/Nej/Vet ej

8. Hur många hektar ängsmark som aktivt upprätthålls med slätter finns i kommunen? (Frågan avser slätteräng på kommunalt ägd mark och inte på kommunens hela geografiska område)

(Svar anges i siffra)

9. Arbetar kommunen för att stötta lantbrukare till att införa någon/några av dessa åtgärder?

– Ja, naturbete

– Ja, blommande kantzoner Ja, blommande vägkanter i anslutning till jordbruksmark

– Ja, slätter av befintlig ängsmark

– Ja, ekologiskt lantbruk

– Annan åtgärd

10. Hur stor andel av mat som serveras i den kommunala verksamheten är ekologisk i kommunen? Svara i antal procent. (Gäller 2020 eller senaste år det mätts) *

(Svar anges i siffra. Mellan 0 och 100)

11. Har kommunen någon policy kring ut-sättning av honungsbin på kommunal mark?

Ja/Nej, det sker ändå/Nej, det sker ingen utplacering på kommunal mark/ Vet ej

Eventuell kommentar på fråga 11:
(Textfält)

Om medel och dialog med andra aktörer

12. Har kommunen en etablerad samverkan med någon/några av dessa aktörer kring pollinatörer och hur pollinatörers förutsättningar i kommunen kan gynnas? *

- Föreningar
- Företag
- Bostadsbolag
- Vägsamfälligheter
- Trafikverket
- Länsstyrelsen
- Markägare/jordbrukare
- Kyrkogårdsförvaltningar
- Annan aktör
- Nej, ingen etablerad samverkan finns kring dessa frågor

13. Har kommunen en etablerad samverkan med skolor och/eller förskolor i kommunen i arbetet att gynna pollinatörer? *

Ja, flera/Ja, enstaka/Nej/Vet ej

14. Har kommunen avsatta medel för att jobba med frågor som gynnar pollinatörer? *

Ja, egen budget/Ja, inryms i andra budgetar/Nej/Vet ej

15. Har kommunen sökt, eller planerar att söka, stöd för projekt som gynnar pollinatörer? Exempelvis det särskilda stödet för pollineringsprojekt inom Lokala Naturvårdssatsningen (LONA).

Ja, har sökt/Ja, planerar att söka/Nej/ Vet ej

Övrigt

16. Om ni har ett aktivt arbete för att gynna pollinatörer i kommunen, vilken/vilka faktorer motiverade er att börja arbeta med detta?

- Möjligheten till projektstöd från LONA pollinering
- Naturskyddsföreningen
- Förslag från kommuninvånare
- Internt initiativ från tjänsteman/politiker
- Annat
- Kommunen har inget arbete för att gynna pollinatörer

Om annat, möjlighet att utveckla.
(Textfält)

Om Kommunen inte har något arbete för att gynna pollinatörer: Vad är den huvudsakliga orsaken till att kommunen inte arbetar för att gynna pollinatörer?
(Textfält)

Har du några övriga kommentarer gällande enkäten i sin helhet?

Appendix 3:

Poängsättning per fråga

Frågor markerade med * är flervälsfrågor.

Fråga 1

Svarsalternativ	Poäng
Ja	3
Nej, men håller på att ta fram	1
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 2

Svarsalternativ	Poäng
Ja	4
Nej, men håller på att ta fram	2
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 3

Svarsalternativ	Poäng
Ja	2
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 4 *

Svarsalternativ	Poäng
Göra om gräsytor till äng och blommande mark	1
Plantera växter i kommunala planteringar som gynnar pollinatörer	1
Fasa ut kemiska bekämpningsmedel i kommunal verksamhet (eller redan tagit bort)	1
Införa skötsel som gynnar blommande vägar	1
Bekämpa invasiva arter	1
Utöka andelen ekologisk mat i kommunal verksamhet	1
Anpassad skogsskötsel – t.ex. lämna blommande träd och buskar, död ved i solbelysta lägen	1
Gynna naturbete	1
Riktad information mot kommuninvånare och/eller samverkan med andra aktörer	1
Annan åtgärd	1

Fråga 5

Svarsalternativ	Poäng
Ja	3
Delvis. Det är planerat och/eller påbörjat	1
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 6

Svarsalternativ	Poäng
Ja, i hög grad	3
Ja, delvis	1
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 7

Svarsalternativ	Poäng
Ja, på många platser	3
Ja, på enstaka platser	1
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 8

Svar	Poäng
De 10 kommuner med högst areal ängsmark aktivt upprätthållen med slätter	2
Alla kommuner över medelvärde	1

Fråga 9 *

Svarsalternativ	Poäng
Ja, naturbete	1
Ja, blommande kantzoner	1
Ja, blommande vägkanter i anslutning till jordbruksmark	1
Ja, slätter av befintlig ängsmark	1
Ja, ekologiskt lantbruk	1
Annan åtgärd	1

Fråga 10

Svar	Poäng
De 10 kommuner med högst andel ekologisk mat	2
Alla kommuner över medelvärde	1

Fråga 11

Ej poänggivande.

Fråga 12 *

Svarsalternativ	Poäng
Föreningar	1
Företag	1
Bostadsbolag	1
Vägsamfälligheter	1
Trafikverket	1
Länsstyrelsen	1
Markägare/jordbrukare	1
Kyrkogårdsförvaltningar	1
Nej, ingen etablerad samverkan finns kring dessa frågor	0
Annan aktör	1

Fråga 13

Svarsalternativ	Poäng
Ja, flera	2
Ja, enstaka	2
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 14

Svarsalternativ	Poäng
Ja, egen budget	4
Ja, inryms i andra budgetar	2
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 15

Svarsalternativ	Poäng
Ja, har sökt	4
Ja, planerar att söka	2
Nej	0
Vet ej	0

Fråga 16

Ej poänggivande.

Appendix 4:

2020 års topplista

Poäng	Kommun	Placering
51	Helsingborgs stad	1
42	Göteborgs stad	2
41	Motala kommun	3
41	Lomma kommun	3
38	Nybro kommun	5
38	Sollentuna stad	5
37	Borlänge kommun	7
37	Linköpings kommun	7
36	Leksands kommun	9
35	Järfälla kommun	10
35	Lidingö stad	10
35	Södertälje kommun	10
34	Jönköping kommun	13
34	Växjö kommun	13
34	Upplands Väsby kommun	13
32	Gävle kommun	16
32	Huddinge kommun	16
31	Haninge kommun	18
31	Malmö stad	18
30	Katrineholm stad	20

Referenser

Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU. Hämtad: <https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/31.-rodlista-2020/rodlista-2020>.

Goulson, D., G. C. Lye, and B. Darvill. (2008). Decline and Conservation of Bumble Bees. *Annual Review of Entomology* 53:191-208.

Herbertsson, L., Lindström, S. A., Rundlöf, M., Bommarco, R., & Smith, H. G. (2016). Competition between managed honeybees and wild bumblebees depends on landscape context. *Basic and Applied Ecology*, 17(7), 609-616.

Lennartsson, T., Westin A. (2019). Ängar och slätter. Historia, ekologi, natur- och kulturmiljövård. Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket, Centrum för biologisk mångfald.

Naturvårdsverket (2018) Pollinatörer och pollinering i Sverige. Hämtad: <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6841-7.pdf?pid=22693>

Naturvårdsverket (2019). Regionala handlingsplaner. Hämtad: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-iSverige/Uppdelat-efter-omrade/Groninfrastruktur/Regionalahandlingsplaner>

Naturvårdsverket (2020a). Pollinering och vilda pollinatörer. Hämtad: <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-iSverige/Uppdelat-efter-omrade/Pollinering>

Naturvårdsverket (2020b) Projekt detaljerat: Ängar i staden. Hämtad: <https://lona.naturvardsverket.se/Project/Edit/7093>

Persson, A. S. (2011). Effects of landscape context on populations of bumblebees. Biologiska institutionen, Lunds universitet. Lund, Sverige.

Romare, P. (2014) Alla bin behövs – även våra vildbin. *Fokus Forskning: Lunds universitets forskningsmagasin*. Hämtad: <http://www.fokusforskning.lu.se/2014/10/16/alla-bin-behovs-aven-vara-vildbin>

Ropars, L., Dajoz, I., Fontaine, C., Muratet, A., & Geslin, B. (2019). Wild pollinator activity negatively related to honey bee colony densities in urban context. *Plos one*, 14(9).

Tuck, S. L., Winqvist, C., Mota, F., Ahnström, J., Turnbull, L. A., & Bengtsson, J. (2014). Land use intensity and the effects of organic farming on biodiversity: a hierarchical meta analysis. *Journal of applied ecology*, 51(3), 746-755.

Upphandlingsmyndigheten (2020). Ekologiska Livsmedel. Hämtad: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/omraden/livsmedel/hallbara-inkop-av-livsmedel-och-maltidstjanster/livsmedel-paverkar-miljo-och-samhalle/ekologiska-livsmedel>

Naturskyddsföreningen genomförde i februari 2021 en enkätundersökning där alla Sveriges kommuner tillfrågades om sitt arbete för att gynna pollinatörer. Enkäten är en uppföljning på samma undersökning som riktades till Sveriges kommuner våren 2020, för att följa upp hur det kommunala arbetet för att gynna pollinatörer utvecklas. I denna rapport presenteras resultaten av enkäten. Responsen var mycket god då hela 70 procent, motsvarande 203 av Sveriges 290 kommuner, besvarade enkäten. För att lyfta de kommuner som ligger i framkant rankas de 20 kommuner som ligger i topp, samt de tre kommuner som gör mest inom varje kommungrupp. Förhoppningen är att skapa en ökad lokal och nationell uppmärksamhet kring pollinatörer, varför de hotas och hur de kan gynnas i det kommunala arbetet. Naturskyddsföreningen vill även belysa de kommuner som har kommit långt, och motivera dem som inte kommit igång till att höja sina ambitioner. Genom bland annat tydliga målsättningar, planerande för pollinatörers livsmiljöer i kommunen, och fler praktiska insatser kan alla kommuner göra betydande insatser för att gynna pollinatörer och biologisk mångfald i stort.

Naturskyddsföreningen är en ideell miljöorganisation med kraft att förändra. Vi sprider kunskap, kartlägger miljöhot, skapar lösningar samt påverkar politiker och myndigheter såväl nationellt som internationellt. Föreningen har ca 231 000 medlemmar och finns i lokalföreningar och länsförbund över hela landet. Välkommen att bli medlem, skänka en gåva eller bli företagssponsor.

PG 90 19 09-2

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

+46 (0)8 702 65 00
www.naturskyddsföreningen.se

Naturskyddsföreningen